

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

**ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 ОСВІТНІ,
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**

(ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ»)

**БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

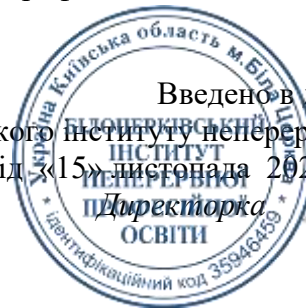
ЗАТВЕРДЖЕНО:

Вченою радою
Білоцерківського інституту неперервної
професійної освіти «12» листопада 2021 року
протокол № 9

Введено в дію наказом директорки
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
від «15» листопада 2021 року № 01-01/87-О.Д.

Директорка

В.В. Сидоренко

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 011 ОСВІТНІ,
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ
(освітня програма «Педагогіка вищої школи»)**

форма навчання: заочна

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри педагогіки,
психології та менеджменту (протокол
№10 від «09» листопада 2021 року)

Завідувач кафедри

І.С. Грозний

Біла Церква 2021

УДК 378.22:37.051

Рекомендовано до друку Вченою радою Білоцерківського інституту
неперервної професійної освіти
(*протокол № 10 від «12» листопада 2021 року*)

Рецензенти:

Сидоренко Вікторія Вікторівна – директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту;

КЛОЧКО Алла Олексіївна – президентка ГО «Результативний старт ультраактивного розвитку суспільства», кандидатка педагогічних наук, доцентка, тренерка, фасилітаторка програми «Активні Громадяни» Британської Ради в Україні

Методичні рекомендації до виконання та оформлення кваліфікаційної роботи магістра для здобувачів вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (освітня програма «Педагогіка вищої школи») заочної форми навчання / [упорядники] В.С. Кулішов, Н.В. Бабченко. Біла Церква: БІНПО, 2021. 85 с.

Метою даних методичних рекомендацій є визначення теоретичного та практичного підґрунтя для ефективного виконання кваліфікаційної роботи магістра здобувачами вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки закладів вищої освіти, ознайомлення їх із загальними вимогами до виконання кваліфікаційної роботи.

Для магістрантів, керівників кваліфікаційних робіт та науково-педагогічних працівників, які здійснюють організацію і управління науково-дослідницькою діяльністю студентів.

© БІНПО ДЗВО «УМО», 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	7
1.1. Підготовка та етапи виконання кваліфікаційної роботи.....	7
1.2. Мова і стиль кваліфікаційної роботи.....	8
1.3. Формулювання категорійного апарату.....	9
РОЗДІЛ 2. Вимоги до структури кваліфікаційної роботи.....	16
2.1. Титульна сторінка кваліфікаційної роботи.....	18
2.2. Зміст.....	18
2.3. Вступ.....	19
2.4. Основна частина.....	19
2.5. Загальні висновки.....	22
2.6. Список використаних джерел.....	23
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	24
3.1. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної.....	24
3.2. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	25
3.3. Ілюстрації, таблиці.....	26
3.4. Цитування джерел.....	27
3.5. Способи складання списку використаних джерел.....	28
3.6. Додатки.....	31
3.7. Вимоги до презентації кваліфікаційної роботи.....	32
3.8. Типові помилки, які найчастіше зустрічаються у кваліфікаційній роботі.....	33
РОЗДІЛ 4. ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ...	35
4.1. Допуск до захисту кваліфікаційної роботи	35

4.2. Підготовка відгуку науковим керівником.....	36
4.3. Рецензування кваліфікаційної роботи.....	37
4.4. Захист кваліфікаційної роботи.....	38
4.5. Оцінювання магістерської роботи.....	40
4.6. Апробація результатів кваліфікаційної роботи.....	41
4.7. Поняття академічної доброчесності.....	45
РОЗДІЛ 5. МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	50
5.1. Загальна характеристика методики педагогічного дослідження.....	50
5.2. Сутність педагогічного експерименту.....	53
5.3. Методи експериментального дослідження.....	62
Список використаних джерел.....	69
Додатки.....	72

ВСТУП

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності. Ступінь присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Кваліфікаційна робота – самостійно виконана науково-дослідницька праця, головною метою і змістом якої є наукові дослідження з новітніх питань теоретичного або прикладного характеру за профілем підготовки. Вона підтверджує рівень теоретичної, загальнонаукової та професійної підготовки автора, його вміння застосовувати одержані знання під час вирішення професійно-орієнтованих завдань і здатність до самостійної діяльності. Кваліфікаційна робота має узагальнюючий характер та є самостійною індивідуальною роботою з елементами дослідництва та інновацій, яка виступає підсумком теоретичних знань та практичних навичок нормативної та вибіркової складових освітньо-професійної підготовки здобувачів вищої освіти.

Виконання кваліфікаційної роботи та її публічний захист дозволяє авторові продемонструвати науково-дослідницькі компетенції, рівень своєї наукової кваліфікації на основі ґрунтовного теоретичного та експериментального дослідження, уміння самостійно проводити науковий пошук, визначати і розв'язувати наукові завдання в межах своєї професійної підготовки.

Методичні рекомендації роз'яснюють порядок і вимоги щодо підготовки, написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. Підготовка та етапи виконання кваліфікаційної роботи

Успішне виконання студентом кваліфікаційної роботи значною мірою залежить від уміння раціонально організувати свою діяльність, правильно розподіляти та планувати свій час.

Етапи виконання магістерської роботи.

Процес роботи над магістерським дослідженням поділяється на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістом;
- заключний етап.

Підготовчий етап передбачає розробку програми дослідження, яка визначає проблему, мету, завдання дослідження, методи їх вирішення, а також основні способи і форми впровадження в практику очікуваних результатів. Створення програми, розпочинається з розробки концепції дослідження, що визначає його загальний задум, основну ідею. Програма складається з двох розділів.

Методологічний розділ містить:

- вибір теми дослідження;
- визначення об'єкту і виокремлення предмету дослідження;
- визначення мети дослідження і його основних завдань;
- формулювання наукової гіпотези.

Методико-процедурний розділ містить:

- методику дослідження;
- формування вибіркової сукупності.

Наукове дослідження починається з визначення проблеми. Наукова

проблема – це складне завдання у теоретичне чи практичні, що потребує розв'язання. Пошук, проблеми – доволі складає завдання, але кожен магістрант повинен знати, де і як вона виникає та вміти доводити її актуальність. Сутність проблеми криється у суперечностях між науковими фактами та їх теоретичним осмисленням. Наукова проблема не висувається довільно, а є результатом глибокого вивчення практики та наукової літератури. Проведення більшості досліджень викликане невідповідністю пошуку нових та вдосконалення застосовуваних форм, методів, засобів та ін. Ця невідповідність породжує проблему дослідження.

1.2. Мова і стиль кваліфікаційної роботи

Матеріал кваліфікаційної роботи слід викладати грамотно, простим науковим стилем. Текст роботи не повинен містити повторів та бути перевантаженим цитатами. Не припустимо переписування тексту з літературних джерел, їх цитування без посилань, що порушує вимоги академічної доброчесності.

Мова і стиль роботи як частина писемної наукової мови склалися під впливом так званого академічного етикету, сутністю якого є інтерпретація власного і запозичених поглядів з метою обґрунтування наукової істини. Встановлені певні традиції у спілкуванні вчених між собою як в усній, так і в писемній мові.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладу матеріалу. Це знаходить своє відображення в усій системі мовних засобів. Науковий виклад складається переважно з роздумів, метою яких є доведення істин, виявлених внаслідок дослідження фактів дійсності.

Для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Для вираження логічних зв'язків застосовують спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки (спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-

друге, отже), заперечення (проте, тимчасом, але, тим не менше, аж ніяк), причинно-наслідкові відношення (таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, внаслідок цього, крім того, до того ж), перехід від однієї думки до іншої (тепер звернімося до..., розглянемо, зупинимося на..., розглянувши..., перейдемо до..., необхідно зупинитися на..., необхідно розглянути...), результат, висновок (отже, значить, як висновок, на закінчення зазначимо, все сказане дозволяє дійти висновку, підсумовуючи, слід сказати...).

Для мови наукових праць характерна відсутність експресії. Звідси домінуюча форма оцінки – констатація ознак, притаманних слову, яке визначають.

Обов'язковою вимогою щодо об'єктивності викладення матеріалу роботи є посилання на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу. У тексті цю умову можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і словосполучень (за повідомленням, за відомостями, на думку, за даними, на нашу думку тощо).

В наукових роботах зазвичай замість займенника «я» використовують «ми» з огляду на те, що представлення суб'єкта авторства як формального колективу надає більшого об'єктивізму викладенню. Вираження авторства через «ми» дозволяє відобразити власну думку як думку певної групи людей, наукової школи чи наукового напрямку, адже сучасну науку характеризують такі тенденції, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем. Займенник «ми» та його похідні набагато краще передає ці тенденції.

1.3. Формулювання категорійного апарату

Тема є локалізацією тієї сфери педагогічного процесу, яка обрана для дослідження певного аспекту проблеми. Чим конкретніше сформульована педагогічна проблема і тема, тим легше визначити об'єкт і предмет дослідження, його мету і завдання.

Назва теми роботи повинна бути конкретною, узгоджуватися з об'єктом і предметом дослідження.

Згідно з положенням про основні вимоги до фахових наукових видань України в назвах бажано уникати формулювань на зразок: “Дослідження деяких шляхів...”, “Дослідження питання...”, “Деякі питання...”, “Матеріали до вивчення...” тощо, які не забезпечують необхідної конкретизації у постановці й вирішенні обраного наукового аспекту.

Об'єкт дослідження – це сукупність споріднених елементів, серед яких один виділяється як **предмет** дослідження. Тобто об'єкт і предмет пов'язані між собою як ціле та його частина, як множина та її одиниця, як система та її компонент, як рід і вид понять або явищ об'єктивної реальності. Іншими словами, частина об'єктивної реальності, яка на певний момент знаходиться в полі зору теоретичної чи практичної діяльності дослідника, є об'єктом, а той бік, властивості й відношення об'єкта, що досліджується з певною метою і дістає наукове пояснення, є предметом.

Об'єктом і предметом педагогічного дослідження можуть бути всі аспекти теорії та практики навчання й виховання, їх організації та керівництва. Наприклад, питання принципів, змісту, методів, форм, засобів та умов освітнього процесу. Тому в якості об'єкта чи предмета педагогічного дослідження неправильно називати студента, викладача, батьків, бо в цьому разі вони будуть ізольовані від освітнього процесу. Необхідно вивчати саме освітній процес і студента як суб'єкта діяльності в ньому.

Отже, об'єктом наукового пізнання виступає загальна сфера пошуку, а предметом – те конкретне, що виявляється.

Щоб у задумі виразити предмет дослідження, необхідно вивчити попередній досвід розвитку теорії і практики (вивчити існуючі теоретичні концепції, зрозуміти еволюцію педагогічних ідей, навчально-виховного процесу), виробити власне ставлення до них і визначити, з якої концепції, ідеї доцільно виходити в розробці задуму.

Багатоаспектність освітнього процесу вимагає конкретизації предмету,

що здійснюється під час розроблення мети дослідження.

Мета дослідження – це спрямованість наукового пошуку на одержання нових знань та їх експериментальну апробацію. Як правило, мета полягає у підвищенні ефективності процесів навчання й виховання, а в широкому розумінні – педагогічного процесу в цілому.

Загальна мета конкретизується у дослідницьких завданнях. **Завдання** – це програма дослідницьких процесів, які відображають логіку наукового пошуку, сукупність яких дає уявлення про те, що потрібно зробити для її досягнення.

Завдання, з одного боку, розкривають суть теми дослідження, а з іншого, – знаходять своє тлумачення у висновках, які фіксують і узагальнюють результати їх виконання. Завдання повинні відображати зміст кваліфікаційної роботи.

Послідовність визначення завдань має бути такою, щоб кожне з них логічно впливало з попереднього. У цілісній єдності завдань відсутність одного може призвести до незавершеності всього дослідження та неможливості його використання у педагогічній практиці.

Єдиного стандарту у формулюванні завдань бути не може, але найчастіше вони пов'язані з виявленням сутності, природи, структури об'єкту, що вивчається, розкриттям загальних способів його перетворення та розробкою конкретних методик педагогічних дій і практичних рекомендацій.

Правила формулювання завдань:

- починати зі слів: здійснити, виявити, визначити, розкрити, встановити, розробити, підібрати, підготувати, з'ясувати, обґрунтувати, уточнити, перевірити, оцінити тощо;
- вказати умови, за яких буде здійснюватися певний вид пошукової роботи;
- визначити критерії чи стандарти, відповідно до яких буде оцінюватися результат;
- користуватися однозначними термінами;

- формулювати текст чітко, не перевантажувати його зайвими словами;

- кожне положення повинно стосуватися лише одного процесу.

Кількість поставлених завдань має бути 3-5. У процесі науково-дослідницької роботи їх необхідно вирішувати конкретно.

Завдання орієнтовно можуть формулюватися так:

- здійснити аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури щодо проблеми;

- здійснити теоретичний аналіз проблеми;

- проаналізувати психолого-педагогічні підходи до проблеми;

- здійснити аналіз теорії та практики формування;

- виявити досвід організації;

- визначити показники та критерії діагностування;

- виявити закономірності розвитку (формування);

- виявити особливості організації методичної роботи в закладі освіти;

- визначити фактори впливу на розвиток (формування, підготовку, організацію);

- розкрити психолого-педагогічні умови розвитку (формування, підготовки, організації);

- обґрунтувати педагогічні умови розвитку (формування, підготовки, організації);

- запропонувати авторську модель;

- розробити інноваційну модель та експериментально перевірити її дієвість;

- теоретично обґрунтувати модель та експериментально перевірити її ефективність;

- виявити педагогічні умови розвитку професійно значущих умінь в системі підвищення кваліфікації керівників;

- підготувати науково обґрунтовані методичні рекомендації.

Наукове припущення про способи розв'язання поставлених завдань,

дозволяє на етапі визначення вихідних положень дослідження орієнтовно вибрати методи, необхідні для досягнення поставленої мети.

Перехід від одного завдання до іншого обумовлюється певною методикою, яка повинна відповідати поставленому завданню.

Отже, розглянуті складові наукового апарату дослідження тісно взаємопов'язані за своїм змістом і логічно мають відповідати одне одному. Без цього робота набуває хаотичного вигляду, що заважає повно подати результати дослідження.

Об'єкт, предмет, мета і завдання окреслюють ту галузь педагогічної діяльності, яка досліджуватиметься. Однак вони не розкривають обраний автором принциповий шлях реалізації поставленої проблеми.

Нове педагогічне знання зароджується у формі провідної ідеї дослідження та задуму його реалізації. На цій основі формулюється **гіпотеза**, що лаконічно і стисло відображає суть та внутрішню логіку наукового пошуку, визначає "індивідуальність" усієї роботи, його наукову новизну.

Для того, щоб знання, які передбачається отримати в експерименті, наближали наукову думку до пізнання законів освітнього процесу, необхідно в гіпотезі співставити зовнішні причини (педагогічні засоби), внутрішні умови їх дії і кінцевий результат експерименту.

Гіпотеза – це обґрунтоване припущення про можливі способи розв'язання визначеної проблеми. Для того, щоб її сформулювати, треба добре знати об'єкт дослідження. Лише за умови старанного вивчення характерних рис педагогічних явищ можна висловити гіпотетичне положення, яке вимагає подальшої перевірки. Воно висувається як своєрідний висновок про існування проблеми, педагогічних суперечностей, їхніх причин. Причому, у формулюванні висновку мають чітко проглядати ті положення, які необхідно доводити і захищати. Те, що й так ясно, не є гіпотезою, бо її цінність значною мірою визначається нестандартністю, невідповідністю знанням, котрі вже широко відомі в теорії та практиці педагогіки.

Звідси випливає, що гіпотеза є найважливішим елементом дослідження. Залежно від того, що хоче довести автор, відбираються та узагальнюються емпіричні факти, окреслюються шляхи їх вивчення і доповнення, спрямовуються хід та методи пошукової роботи.

Як правило, гіпотеза не виникає в свідомості дослідника спонтанно. Вона є результатом глибокого осмислення теоретичних праць, досвіду практичної діяльності у тій чи іншій галузі педагогіки. Лише після одержання повного уявлення про предмет дослідження можна переходити до пошуку доцільних напрямків його перетворення або вдосконалення і висувати припущення щодо способів усунення існуючих недоліків.

Однак, таке припущення крім теоретичних знань і практичних умінь вимагає розвиненої здатності дослідника до наукового передбачення. Тому побудова гіпотези завжди є творчим процесом, який розпочинається із визначення концепції дослідження.

Існує два типи гіпотез: теоретичні (пояснювальні) і емпіричні (описові).

Перший тип – *теоретичні* гіпотези, в основу яких покладено наукові закономірності, методологічні положення, логічні судження, аргументовані прогнозування, фундаментальні знання, що можуть бути не лише педагогічними, а й суміжними знаннями з психології, соціології, естетики, мистецтвознавства тощо. Такі гіпотези є вагомими і значущими, бо вони є засобом розвитку відповідної галузі педагогічної науки і елементом педагогічної теорії.

Другий тип – *емпіричні* гіпотези. Вони ґрунтуються на результатах попереднього практичного досвіду, що нерідко набувається методом «спроб і помилок». Цей тип гіпотез також має певну наукову цінність. Наприклад, дослідник стикається з незнайомою для нього педагогічною ситуацією, для вивчення якої бракує потрібних теоретичних знань. Проте, здебільшого емпіричні гіпотези бувають тривалими, ортодоксальними і самоочевидними.

У *пояснювальних* гіпотезах розкриваються можливі наслідки, що випливають із певних причин, а також характеризуються умови, за яких ці

наслідки будуть неодмінно, тобто пояснюється вплив факторів на бажаний результат.

В *описових* гіпотезах просто висвітлюються причини та можливі результати педагогічної діяльності, але не розкриваються ті закономірності, які їх зв'язують.

Наприклад, гіпотези у педагогічних дослідженнях можуть виражати припущення, що один із засобів, чи їх група будуть ефективнішим, ніж інші засоби. Але ця гіпотетично висловлена думка не пояснюється, а тільки доводиться результатами експерименту. Більш високий – теоретичний рівень гіпотези розкриває ті чинники, внаслідок яких досліджувані педагогічні засоби будуть найефективнішими.

Отже, гіпотеза повинна формулюватися як припущення або передбачення, за якими на основі низки теоретичних положень можна зробити висновок про існування тих зв'язків між педагогічними явищами, що потребують доведення. Гіпотезу не можна будувати виходячи з очевидних істин, вона завжди передбачає пошук чогось нового в теорії та практиці.

Під **концепцією** розуміють систему взаємопов'язаних наукових досліджень, котрі використовує дослідник для досягнення потрібного результату. Концепція може ґрунтуватися на загальноприйнятих теоріях певної наукової школи (про що необхідно вказати у посиланнях на першоджерела та цитовану літературу), а може бути авторською, тобто розкривати власні теоретичні міркування дослідника. І в першому, і у другому випадку викладені положення є низкою понять, а не штучним набором окремих різнопланових тверджень. Дотримання цієї вимоги дає можливість сформулювати гіпотезу, яка в концентрованому вигляді відображає концептуальний зміст дослідження.

РОЗДІЛ 2

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Прийнятною вважається така структура роботи:

- титульний аркуш (Додаток Б);
- бланк завдання (Додаток В);
- бланк відгук наукового керівника (Додаток Д);
- реферат (Додаток Е);
- зміст (Додаток Ж);
- перелік умовних скорочень (за необхідності) (Додаток К);
- вступ;
- розділи і підрозділи основної частини;
- висновки;
- список використаних джерел (Додаток Л);
- додатки.

Кожен із цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

Наповнення кожної частини магістерської роботи визначається її темою. Вибір теми, етапи підготовки, пошук бібліографічних джерел, їх вивчення і добір фактичного матеріалу, методика написання, правила оформлення та захисту магістерської дисертації мають багато спільного з дипломною роботою студента і кандидатською дисертацією здобувана наукового ступеня.

Виходячи з того, що магістерська підготовка – це по суті лише перший серйозний крок студента до науково-дослідної і науково-педагогічної діяльності, вона не може розглядатись як науковий твір вищого гатунку, оскільки ступінь магістра – це не вчений, а лише академічний ступінь, який підтверджує освітньо-професійний рівень випускника вищої школи і свідчить про наявність у нього знань, умінь і навичок, притаманних науковому працівникові-початківцю.

Вимоги до магістерської роботи в науковому відношенні вищі, ніж до дипломної роботи, однак нижчі, ніж до дисертації.

На відміну від дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії і доктора наук, що є науково-дослідними працями, магістерська кваліфікаційна робота як самостійне наукове дослідження кваліфікується як навчально-дослідна праця, в основу якої покладено моделювання у певній мірі відомих рішень. Її тематика та науковий рівень мають відповідати освітньо-професійній програмі навчання. Виконання зазначеної роботи не стільки вирішує наукові проблеми (завдання), як засвідчує, що її автор здатний належним чином вести науковий пошук, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи і прийоми їх вирішення.

Основний напрям виконання кваліфікаційної роботи магістра, об'єкти дослідження для конкретних спеціальностей і спеціалізацій визначаються профільною кафедрою.

Зміст кваліфікаційної роботи магістра передбачає:

- формулювання мети роботи, наукової, науково-технічної задачі;
- аналіз стану рішення проблеми за матеріалами вітчизняних і зарубіжних публікацій, патентно-інформаційних досліджень, обґрунтування мети дослідження;
- аналіз методів досліджень, які застосовуються під час вирішення науково-дослідної задачі, розробку методики дослідження, його апаратного забезпечення;
- науковий аналіз і узагальнення фактичного матеріалу, який використовується у процесі дослідження;
- отримання нових результатів, що мають теоретичне, прикладне або науково-методичне значення;
- апробацію отриманих результатів і висновків у вигляді патентів (заявок на патенти), доповідей на наукових конференціях або підготовлених публікацій в наукових журналах і збірниках;
- узагальнення результатів досліджень із наведенням висновків і

рекомендацій;

– уміння оформити результати творчої діяльності, захистити свої надбання у визначенні авторських прав.

Кваліфікаційна робота магістра повинна бути результатом закінченої творчої розробки, мати внутрішню єдність і свідчити про те, що автор володіє сучасними методами наукових досліджень і спроможний самостійно вирішувати професійні задачі, які мають теоретичне і практичне значення.

Кваліфікаційна робота магістра викладається грамотно, без помилок та нетрадиційних скорочень. У ній повинні бути чіткі, зрозумілі для сприйняття формулювання прийнятих вихідних положень, припущень, отриманих результатів, тверджень, допущень тощо.

2.1. Титульна сторінка кваліфікаційної роботи

На титульному аркуші вказується установа підпорядкування, назва закладу вищої освіти, в якому виконувалася кваліфікаційна робота, назва кафедри, на якій вона виконувалась, прізвище, ім'я, по батькові студента, вид роботи, повна назва теми роботи, назва та шифр спеціальності, науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника, прізвище, ім'я, по батькові рецензента та його підпис, допуск до захисту завідувачем кафедри (дата), результати публічного захисту, місто і рік виконання роботи (див. Додаток Б).

2.2. Зміст

Зміст подають на другому аркуші. Він містить найменування розділів, підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, додатки, список використаних джерел (див. Додаток Ж).

Назви розділів і підрозділів магістерської кваліфікаційної роботи повинні бути:

- стислими;
- чіткими;

- сформульованими простими поширеними реченнями;
- послідовно і точно відображати зміст роботи тощо.

Обов'язково вказуються сторінки, з яких починаються вступ, підрозділи, висновки розділів, загальні висновки, додатки, список використаних джерел.

2.3. Вступ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, зазначається її важливість у сучасних умовах; формулюються основні характеристики кваліфікаційної роботи (*об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, організація та проведення дослідження, теоретичне та практичне значення здобутих результатів, структура*). Орієнтовний обсяг вступу 3-4 сторінки.

Для обґрунтування теми необхідно:

- обґрунтувати актуальність напряду (показати значущість проблеми та необхідність її вирішення);
- обґрунтувати практичну цінність теми:
- дати оцінку результатів констатувального педагогічного експерименту (показати недоліки у вихованні та навчанні студентів, які необхідно подолати);
- дати оцінку якості освітнього процесу (показати недоліки у освітньому процесі, які призводять до зазначених недоліків у навчанні та вихованні студентів);
- обґрунтувати наукову актуальність теми (показати ступінь розробленості зазначеної проблеми в теорії та практиці; вказати хто і в якому аспекті розглядав проблему, звернути увагу на недостатньо вивчені аспекти).

У вступі недоцільно захоплюватися посиланнями на літературу та особливо цитуванням. Вступ має займати 3-4 сторінки комп'ютерного тексту.

2.4. Основна частина

Основна частина містить три розділи: перший – теоретичний, другий – методичний, третій – експериментальний. Розділи магістерської роботи мають бути структурованими. Кожний розділ містить 2-3 підрозділи та висновки до кожного розділу.

У першому розділі розкривається історія та теорія дослідницької проблеми, подається критичний аналіз літератури, розкривається сутність об'єкта дослідження, визначаються і обґрунтовуються педагогічні умови.

Перший розділ містить систематизований виклад теоретичних відомостей про об'єкт, на яких ґрунтуватиметься розробка обраної в кваліфікаційній роботі проблеми (історія досліджуваної проблеми, загально-педагогічні чи інші наукові положення, що характеризують об'єкт дослідження).

У першому розділі необхідно звернути увагу на сучасні теоретичні та методичні розробки, розглянути і творчо осмислити відповідну наукову й періодичну літературу, дати загальну характеристику об'єкта дослідження, висвітлити історію і перспективу його розвитку, виявити досягнуті успіхи, недоліки та їх причини. Необхідно розрізняти бібліографічну інформацію (де, в яких джерелах містяться необхідні відомості) і безпосередньо наукову – про зміст уже відомих знань.

Для написання магістерської кваліфікаційної роботи потрібно переглянути також і періодичну психолого-педагогічну, методичну літературу, і на основі аналізу емпіричних або звітних даних, документів, особистих вражень й узагальнень зробити необхідні висновки щодо стану вивчення та розробки досліджуваної проблеми.

Перш, ніж здійснювати огляд джерельної бази, необхідно визначити основні поняття у темі дослідження, щоб їхнє використання у всьому тексті роботи мало чітко визначений автором зміст. Для огляду необхідно використовувати не менше ніж 70-100 джерел.

Аналітичний опис теоретичних положень має визначити методи аналізу

соціально-економічних та інших явищ і процесів, обґрунтувати вибір наряду дослідження, навести методи розв'язання завдань, розробити загальну методіку проведення дослідження, що буде використана в наступному розділі роботи. У кінці кожного параграфа необхідно робити узагальнення (0,2-0,5 сторінки, де коротко викладати висновки про те, до чого прийшли в результаті аналізу. Ці узагальнення не треба спеціально виділяти, можна обмежитися лише певним пасажем, на зразок: *Отже, в результаті проведеного аналізу виявилось...*).

У висновках до першого розділу кваліфікаційної роботи дати чітку характеристику всіх основних понять дослідження, окреслити основні етапи розвитку наукової думки щодо досліджуваної проблеми.

У другому розділі магістерської кваліфікаційної роботи розкриваються методичні аспекти предмету дослідження, подаються рекомендації щодо їхньої реалізації в освітньому процесі закладу освіти.

У третьому розділі магістерської кваліфікаційної роботи розкривається методика організації і проведення педагогічного експерименту, описується зміст констатувального та формувального експериментів, подаються узагальнені результати дослідно-експериментальної роботи.

Констатувальний етап педагогічного експерименту передбачає підготовку до здійснення експерименту, проведення констатувального етапу педагогічного експерименту з метою вияву стану досліджуваної проблеми у практиці, аналіз його результатів, формування висновків; визначення найбільш оптимальних шляхів вирішення проблеми (вибір наряду дослідження, виклад загальної методіки й основних методів дослідження).

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачає запровадження розробленої методіки, контрольний експеримент, аналіз результатів дослідження. Якщо методіки стандартизовані і широко розповсюджені, то можна обмежитися посиланням на автора методіки і джерело, з якого її взято. Але якщо розроблено авторську методіку - анкету, тест тощо, то доцільно їх навести повністю. Необхідно також описувати

процедуру дослідження: коли саме проводилося експериментальне дослідження (початок, кінець навчального року), і за яких умов воно проводилося (заклад освіти, місце його розташування (місто)), тобто зазначаються всі дані, що могли так чи інакше вплинути на результати дослідження. У цьому розділі необхідно систематизувати та проаналізувати отримані результати, порівняти їх з результатами констатувального етапу педагогічного експерименту.

Проводячи експерименти, необхідно пам'ятати про культуру дослідження та етичні вимоги до його проведення. Експерименти не повинні шкодити взаєминам і психологічному комфорту студентів та викладачів. Необхідно дотримуватися принципу конфіденційності інформації про окремі характеристики респондентів.

У написанні третього розділу використовуються методи математичної статистики, вибір яких залежить від стратегій дослідження.

У висновках до третього розділу необхідно дати оцінку повноти роз'язання поставлених завдань, достовірності одержаних результатів.

Кожний розділ кваліфікаційної роботи має самостійне значення, але всі вони повинні бути підпорядковані основній меті та завданням, спрямованості теми, й органічно пов'язуватись між собою.

2.5. Загальні висновки

Загальні висновки є логічним завершенням кваліфікаційної роботи. У них узагальнюються основні теоретичні та практичні результати дослідження, стисло формулюються найважливіші рекомендації щодо їх практичного використання. Вони подаються у вигляді окремих лаконічних положень.

У першому пункті висновків обов'язково робиться акцент на стані розвитку проблеми (в теоретичному та практичному аспектах).

Далі подають інформацію про виконання кожного із завдань, поставлених на початку роботи (зазначених у вступі). Необхідно наголосити

на якісних і кількісних показниках одержаних результатів. Висновки словесно не повторюють вступу до основної частини, зокрема, висновків до розділів.

Висновки мають дати відповіді на запитання: «З якою метою здійснене дослідження? Що зроблено? Яких висновків дійшов автор? Яка практична значущість дослідження? Де можуть бути впроваджені здобуті результати та яка подальша перспектива дослідження проблеми?».

Додатки необхідні для повноти висвітлення педагогічного дослідження. Робота може мати один чи кілька додатків, які враховуються у обсязі роботи. Вони можуть містити:

- анкети, тести, таблиці, схеми, ілюстрації;
- інструкції, методики, програми, описи певних етапів або форм роботи;
- дидактичні матеріали.

У тексті кваліфікаційної роботи треба робити посилання на додатки, коли необхідно проілюструвати те чи інше положення.

2.6. Список використаних джерел

Список використаних джерел є обов'язковим елементом магістерської кваліфікаційної роботи.

Бібліографія складається на основі робочої картотеки і відображає кількість опрацьованих джерел. Змістовність списку дає уявлення про те, наскільки глибоко її автор зумів вивчити стан досліджуваної проблеми, наскільки глибоко він володіє предметом дослідження. Укладаючи бібліографічний опис джерел, необхідно дотримуватися чинних стандартів. У список вміщують всі використані автором джерела незалежно від того, де вони опубліковані (в окремому виданні, у збірнику, журналі, газеті тощо).

Джерела в бібліографії подаються в алфавітному порядку мовою оригіналу.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Загальні вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота має бути:

- надрукована на білому папері формату А4 лише на одному боці аркуша;
- набрана на комп'ютері в текстовому редакторі Word, кегль 14 із міжрядковим інтервалом 1,5 (65-75 знаків у рядку, 29-30 рядків на одному аркуші); шрифт має бути чітким, стрічка чорного кольору середньої жирності;
- мова викладу – українська; текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, праве – 10 мм;
- щільність тексту має бути однаковою;
- обсяг кваліфікаційної роботи складає 5,5-6,5 авторських аркушів (100-120 сторінок);
- назви розділів і параграфів відокремлюють від тексту двома інтервалами;
- абзац дорівнює п'яти знакам (задається 1,25 см);
- нумерація сторінок кваліфікаційної роботи подається у правому верхньому кутку аркуша арабськими цифрами без знака № і без крапки. Титульна сторінка і сторінка, на якій розміщено зміст роботи, не нумеруються, хоча зараховуються у загальній нумерації сторінок;
- кваліфікаційна робота повинна бути зброшурована і мати тверду палітурку. Не допускається з'єднання її аркушів скріпкою або швидкозшивачем. Окремо додаються відгук керівника кваліфікаційної роботи, зовнішня рецензія та інші матеріали (результати перевірки на

плагіат, копія тез доповіді або наукових статей), які мають бути вкладені у файли, що прошиваються разом з усією кваліфікаційною роботою і розміщуються на початку кваліфікаційної роботи;

- кожен наступну структурну частину кваліфікаційної роботи слід починати з нової сторінки, вказуючи заголовок відповідно до змісту. Заголовки доцільно друкувати великими літерами симетрично до тексту без крапки вкінці (ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ);

- у випадку виокремлення в роботі розділів і параграфів кожний наступний параграф продовжують з абзацу на тій же сторінці. Але кожний параграф обов'язково повинен мати назву (заголовок), вказану у змісті. Крапку в кінці заголовків не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапками. Переноси слів у заголовках будь-якого рівня не допускаються;

- підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: *1.1. Сутність та зміст ключових понять дослідження* ;

- дозволено використання кольору у друці малюнків, діаграм.

3.2. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів

За необхідності до структури кваліфікаційної роботи долучають перелік умовних позначень як окремий реєстр. Це зумовлено вживанням специфічної термінології, символів, одиниць, маловідомих скорочень. Проте, якщо такі скорочення в роботі повторюються не більше трьох разів, тоді їх у перелік не вносять, а розшифрування подають у тексті під час першого згадування.

Перелік необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх детальне розшифрування.

3.3. Ілюстрації, таблиці

Основними структурними елементами кваліфікаційної роботи є ілюстрації (рисунок, графіки, схеми, діаграми), таблиці, примітки, виноски, формули, посилання тощо.

Ілюстрації (рисунок, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати у кваліфікаційній роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці.

Якщо ілюстрації створені не автором роботи, необхідно при їх поданні дотримуватись вимог чинного законодавства про авторські права – робити посилання.

Ілюстрації позначають словом «Рис. 1.1», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних.

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номеру ілюстрації, відокремлених крапкою (наприклад, 1.5 – п'ятий рисунок першого розділу). На всі ілюстрації повинні бути посилання в тексті (див. рис. 1.5).

Рекомендовано цифровий матеріал оформляти у вигляді таблиць.

Таблицю необхідно розміщувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках (наприклад, табл. 2.3).

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою (наприклад, таблиця 2.3 – третя таблиця другого розділу).

Напис «Таблиця» та її номер розміщують у правому верхньому куті, над заголовком таблиці. Назву таблиці друкують малими літерами (крім першої великої) і поміщають над таблицею.

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю виміру. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Кількісні величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою або поруч, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи в кожній частині таблиці її шапку (або) бокову частину.

При поділі таблиці на частини можна шапку або бокові частини замінити відповідно номерами граф або рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки - з малої, якщо вони становлять одне речення із заголовком. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Під таблицями слід обов'язково вказати джерело інформації.

3.4. Цитування джерел

Використані під час підготовки і написання кваліфікаційної роботи першоджерела можуть бути представлені у формі цитат, тобто фрагментів тексту оригіналу. Це підсилює достовірність, ґрунтовність і наукову значимість дослідження. Оформлення таких матеріалів повинно відповідати загальноприйнятим літературним та бібліографічним нормам.

У тексті роботи можуть бути використані цитовані у прямій або непрямій формі матеріали, текст першоджерела може подаватися у повній або скороченій формі. В кожному випадку дослідникові необхідно дотримуватися певних вимог.

Повне цитування завершеного висловлювання першоджерела:

«Краєзнавство, — зазначає В. Обозний, — це витвір народності упродовж багатьох поколінь, який передається нащадкам, але при цьому перебуває у постійній динаміці».

Часткове цитування висловлювання першоджерела (відсутність фрагменту тексту на початку): *«К. Д. Ушинський висловлювався за створення*

«...місцевих підручників для шкіл і залучення вчителів для їх написання» або відсутність фрагменту тексту всередині тексту та наприкінці «Г. Ващенко у праці «Виховання волі і характеру» переконливо доводить, що ... спочатку діти повинні вивчити і полюбити свою малу батьківщину..., а потім перейти до вивчення всієї України...».

Загальні вимоги до цитування:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі;
- цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками;
- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело.

3.5. Способи складання списку використаних джерел

Перелік джерел, які наводяться у списку використаної літератури, передбачає, що з великої кількості джерел вибирають найбільш значимі. Не треба перевантажувати список літературою, яка безпосередньо не розкриває зміст проблеми або є застарілою. Кількість джерел у списку не унормовується, але вона повинна бути достатньою для наукового дослідження.

Загальноживаними є кілька способів розміщення джерел: алфавітний, тематичний та хронологічний.

Тематичний спосіб розміщення джерел у бібліографії передбачає, що по кожному розділу список використаних джерел складається окремо у

алфавітному порядку або у порядку їх використання у тексті. Такий спосіб не є широкоживаним, оскільки створює певні незручності у пошуку тих місць у змісті, де застосовується посилання на це джерело. До того ж ті самі джерела у різних розділах наукової роботи можуть мати різний порядковий номер, що також ускладнює орієнтування у її змісті.

Хронологічний спосіб складання бібліографії, безумовно, відбиває динаміку дослідження наукової проблеми, оскільки всі джерела в ньому вказуються у порядку їх виходу у світ. Але суттєві незручності виникають тоді, коли необхідно розмістити у вказаному порядку джерела, які були опубліковані у один рік. У даному випадку доведеться застосувати алфавітний порядок.

В зв'язку із специфікою кваліфікаційної роботи (порівняно невеликий її обсяг та вузькість проблематики) рекомендуємо використання алфавітного способу.

Алфавітний спосіб розміщення джерел у загальному списку літератури передбачає опис за алфавітом прізвищ авторів або перших слів заголовків, незалежно від характеру джерела та часу його видання.

Якщо у бібліографії подається кілька праць одного автора, то у кожному випадку треба обов'язково вказувати його прізвище та ініціали. Алфавітний принцип при цьому зберігається.

Література іноземною мовою подається окремим списком у алфавітному порядку (згідно латинського алфавіту) наприкінці загального списку використаної літератури.

Архівні джерела вводяться у загальний список використаної літератури за першою буквою назви архіву. Щоправда існує і інший підхід, який використовується у наукових дослідженнях з проблем історії педагогіки: архівні джерела виносяться в окремий список, а під назвою кожного архіву подаються номер і назва відповідного фонду та номери і назви справ з цього фонду із вказівкою на архівні аркуші, текст яких використано.

Список використаних джерел складають і оформляють відповідно до

вимог Національного стандарту України ДСТУ 8302 : 2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», який набув чинності з 1 липня 2016 року (див. табл. 3.1).

Загальні вимоги до списку використаних джерел:

- кожний запис позиції у списку літератури починають з нового рядка та нумерують;
- список укладається за абеткою – спершу кирилицею, а згодом – латиницею;
- до бібліографічного списку входить уся література, на яку здобувач освіти посилається (цитує) при написанні роботи;
- у списку літератури повинні переважати новітні видання;
- у списку використаних джерел повинні бути подані власні публікації магістранта.

Приклади оформлення списку використаних джерел наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Приклади оформлення списку використаних джерел
згідно ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
КНИГИ: Один автор	Нагайчук Н. Г. Фінанси страхових компаній: навч. посіб. Київ: УБС НБУ, 2010. 527 с.
Два, три автори	Кушнарченко Н. М., Удалова В. К. Наукова обробка документів: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 223 с.
Чотири автори	Управління персоналом в умовах економіки знань: монографія / Азаренкова Г М. та ін. Київ, 2011. 406 с.
Багатотомний документ	Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибр. твори. Київ: Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
Словник	Енциклопедія історії України: у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін.; НАН історії України, Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т 9. С. 36- 37.
Законодавчі та нормативні документи	1. Україна в цифрах. 2007: стат. зб. / Держ. ком. статистики України. Київ: Консультант, 2008. С. 185— 191. 2. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347. <i>Освіта</i> . 2002. 24 квіт. С. 2–4.
Статті в періодичних виданнях	Сенченко М. Чи вміємо ми читати? // Вісн. Книжкової палати. 2012. № 3. С. 3. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська

	[та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2007. № 1. С. 25-29.
Електронні ресурси	1. Про відзначення 150-річчя з дня народження видатного вченого Володимира Івановича Вернадського [Електронний ресурс]: проект постанови Верховної Ради України. Документ не було опубліковано. Доступ із інформ.-правової системи «ЛІГА- ЗАКОН». 2. Берташ В. Пріоритети визначила громада // Голос України: електрон. версія газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення: 04.08.2012. URL: http://www.qolos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf (дата звернення: 06.08.2012). 3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 08.02.2012).
Без автора	1. Правова основа діяльності органів державної влади / упоряд. Любченко П. М. Харків, 2010. 303 с 2. Розвиток обліково-аналітичних систем суб'єктів господарювання в Україні: монографія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2010. 447 с.
Патент	Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416 ; заявл. 01.04.2004 ; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Матеріали конференції	1. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі : зб. наук. праць IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 28 лютого 2017 р. : у 2 ч. / [наук. ред. О. І. Шапран ; уклад. : Н. П. Онищенко, О. В. Плужник]. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я. М., 2017. Ч. I. 133 с. 2. Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.
Архівний документ	1. Діяльність історичної секції при ВУАН та зв'язаних з нею історичних установ Академії 14 в 1929 - 1930 рр. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. (Всеукраїнська Академія Наук). Спр. 1686. 30 арк. 2. [Праці П. К. Грімстед] // ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19. 284 арк. або: ЦДАВО України. Ф. 14. Оп. 7. Спр. 19. 284 арк. [Праці П. К. Грімстед]. 3. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. // ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64, 64 зв., 71.
Дисертація	Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ...доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02. Київ, 2005. 276 с.

3.6. Додатки

В тексті кваліфікаційної роботи повинні бути посилання на додатки, які вказують у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожен додаток

необхідно починати з нової сторінки із заголовком «Додаток », який надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично тексту сторінки. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки (починаючи з А), за винятком літер Г, І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад, «Додаток Б». Загальна назва до елемента кваліфікаційної роботи «**ДОДАТКИ**» вказується перед «**Додатком А**» на одній сторінці із відокремленням у два рядки. Таблиці, діаграми, графіки, рисунки, схеми у додатках повинні мати внутрішню нумерацію. Їх слід нумерувати в межах кожного додатку (наприклад, рисунок А.3 – третій рисунок додатку А, таблиця В.2 – друга таблиця додатку В).

3.7. Вимоги до презентації кваліфікаційної роботи

Доповідь захисту кваліфікаційної роботи має супроводжуватися демонстрацією презентації, підготовленою за матеріалами і результатами здійсненого педагогічного дослідження.

Вимоги щодо структури та змісту навчального матеріалу:

- викладати матеріал необхідно стисло, з максимальною інформативністю тексту;
- слідкувати за відсутністю нагромадження, чітким порядком у всьому;
- ретельно структурувати інформацію;
- використовувати короткі та змістовні заголовки, марковані та нумеровані списки;
- важливу інформацію (наприклад, висновки, визначення, правила тощо) подавати великим та виділеним шрифтом і розташовувати у лівому верхньому куті екрана;
- другорядну інформацію вміщувати внизу сторінки;
- кожному положенню (ідеї) треба відвести окремий абзац;
- головну ідею абзацу викладати в першому рядку абзацу;
- використовувати табличні форми запису інформації (діаграми,

схеми) для ілюстрації важливих фактів, щоб подати матеріал компактно і наочно;

- графіка має органічно доповнювати текст;
- пояснення розташовувати якнайближче до ілюстрацій, з якими вони мають одночасно з'являтися на екрані;
- всю текстову інформацію ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних і стилістичних помилок.

Додаткові вимоги до змісту презентації :

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6-8 слів;
- всього на слайді має бути 6-8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні засади слайда;
- у заголовках мають бути і великі, і малі літери (а не тільки великі);
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;
- кількість блоків інформації під час відображення статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- всі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

3.8. Типові помилки, які найчастіше зустрічаються у кваліфікаційних роботах магістрантів

1. Абстрактне формулювання мети дослідження, що не відбиває специфіки об'єкта і предмета та не пов'язана з проблемою дослідження.
2. Занадто велика кількість завдань та їх невідповідність поставленій меті дослідження.

3. Дослівне повторення формулювання мети та завдань в тексті роботи.
4. Невідповідність змісту роботи визначеним завданням та не повне розкриття теми.
5. Робота є компіляцією чужих текстів, недотримання принципів академічної доброчесності.
6. Недотримання державного стандарту щодо оформлення бібліографічного опису джерел у списку використаної літератури.
7. Відсутність педагогічного експерименту.
8. Неправильне оформлення ілюстративного матеріалу (таблиць, рисунків, діаграм, тощо).
9. Кінцевий результат роботи не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
10. Робота містить орфографічні та стилістичні помилки. Недоброякісний переклад фрагментів іншомовних літературних джерел.
11. Стиль роботи ненауковий.
12. Робота зброшурована до затвердження та узгодження з науковим керівником.

РОЗДІЛ 4

ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Допуск до захисту кваліфікаційної роботи

До захисту кваліфікаційних робіт допускаються випускники, теми яких затверджені наказом, виконані з дотриманням нормативних вимог, що підтверджено підписом, керівника, відгуком керівника і витягом з протоколу засідання випускової кафедри про успішне проходження передзахисту (витяг з протоколу засідання випускової кафедри щодо результатів попереднього захисту), при умові, що випускники успішно виконали всі вимоги відповідних освітньо-професійних програм та дотримувались вимог академічної доброчесності під час підготовки та оформлення кваліфікаційної роботи.

Допуск до захисту кваліфікаційних робіт випускників здійснюється завідувачем випускової кафедри, який приймає відповідне рішення на підставі підсумків попереднього розгляду кафедрою виконаних робіт (в окремих випадках – самостійно).

Попередній захист проводиться з метою надання магістрантам можливостей:

- виголосити свою доповідь перед членами кафедри;
- помітити можливу непереконливість своєї доповіді, виклад окремих тез роботи, які недостатньо пов'язані між собою логічно або містять двозначні тлумачення тощо;
- уникнути зазначених помилок на захисті кваліфікаційного дослідження;
- випробувати свої сили під час відповідей на запитання членів кафедри з теми кваліфікаційного дослідження;
- перевірити своє вміння мобілізуватися, бути зібраним, долати хвилювання;
- психологічно, теоретично та практично підготуватися до захисту

кваліфікаційної роботи.

Попередній захист проводиться не пізніше як за 20 днів до остаточного захисту, щоб у магістрантів був час виправити недоліки та врахувати зауваження. Умови проходження попереднього захисту кваліфікаційних робіт у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти представлені у Додатку М.

Не пізніше ніж за 15 днів до засідання ЕК кваліфікаційна робота у зброшурованому вигляді з твердою палітуркою має бути представлена на кафедру педагогіки, психології та менеджменту.

4.2. Підготовка відгуку науковим керівником

Відгук наукового керівника кваліфікаційної роботи пишеться (друкується) за довільною формою. У відгуку необхідно зазначити:

- рівень підготовленості магістранта до виконання наукового дослідження;
- уміння працювати з джерельною базою;
- ступінь оволодіння методами дослідження;
- уміння втілювати у практику теоретично обґрунтовані наукові ідеї;
- уміння логічно, послідовно, аргументовано викладати матеріал;
- здатність робити висновки;
- відповідність кваліфікаційної роботи всім вимогам щодо виконання таких робіт;
- ступінь самостійності магістранта;
- думка керівника щодо рекомендації магістерської роботи до захисту.

Науковий керівник оцінює магістерську роботу за чотирибальною системою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Відгук повинен бути підписаний із зазначенням дати.

Магістранта необхідно ознайомити зі змістом відгуку. Без відгуку наукового керівника кваліфікаційна робота до захисту не допускається.

4.3. Рецензування кваліфікаційної роботи

Рецензію на кваліфікаційну роботу надає спеціаліст-практик відповідної кваліфікації. Як і відгук наукового керівника, рецензія пишеться у довільній формі .

Рецензія складається з 3-х розділів:

- стислого аналізу позитивних сторін кваліфікаційної роботи;
- докладного аналізу недоліків і помилок;
- висновків і оцінки роботи.

У рецензії увага звертається на:

- відповідність змісту работ обраній темі;
- актуальність теми;
- розробку апарату дослідження: вірне визначення об'єкта і предмета, формулювання мети та завдань дослідження;
- адекватність вибраних методів дослідження меті та завданням роботи;
- якість аналізу джерельної бази;
- повноту розв'язання поставлених завдань дослідження;
- новизну;
- методичку дослідження;
- наявність у роботі матеріалів власних спостережень, пропозицій і рекомендацій;
- достовірність результатів і обґрунтованість висновків;
- теоретичне значення та практичну цінність роботи;
- стиль викладу матеріалу;
- орфографічну та стилістичну грамотність;
- формулювання розділів, підрозділів, окремих думок.

Рецензія повинна бути написана з дотриманням норм літературної мови. Всі зауваження мають бути написані чітко і розбірливо, без закреслень, вставок і зносок.

Рецензент оцінює кваліфікаційну роботу за чотирибальною системою

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Рецензія повинна бути підписана із зазначенням дати, засвідчена печаткою установи, в якій працює рецензент.

Магістранта необхідно ознайомити зі змістом рецензії. Без зовнішньої рецензії кваліфікаційна робота до захисту не допускається.

4.4. Захист кваліфікаційної роботи

Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії (ЕК) в закладі вищої освіти за участю не менше ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії.

Результати захисту кваліфікаційних робіт оголошуються у той самий день захисту після оформлення протоколів засідання ЕК.

Рішення ЕК про оцінювання знань, виявлених при захисті кваліфікаційної роботи, а також про присвоєння здобувачу відповідного освітнього ступеня та кваліфікації приймається ЕК на закритому засіданні відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів членів комісії голос голови комісії є вирішальним.

Здобувач вищої освіти, який при складанні випускного екзамену або при захисті кваліфікаційної роботи отримав незадовільну оцінку, відраховується з навчального закладу і йому видається академічна довідка встановленого зразка. У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається незадовільним, ЕК визначає можливість подання здобувачем на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи зобов'язує опрацювати нову тему, визначену відповідною кафедрою.

Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на засідання ЕК для захисту кваліфікаційної роботи, то в протоколі комісії зазначається, що він є неатестованим у зв'язку з неявкою на засідання комісії.

Здобувачі вищої освіти, які не захистили кваліфікаційну роботу, мають право на повторну атестацію в наступний термін роботи ЕК протягом трьох

років після закінчення закладу вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти, які не захищали кваліфікаційну роботу з поважної причини (документально підтвердженої) можуть захищати кваліфікаційну роботу у визначений наказом термін роботи ЕК.

Усі засідання ЕК протоколюються. У протоколи вносяться оцінки, одержані при захисті кваліфікаційної роботи, записуються питання, задані випускникові, особливі думки членів комісії, вказується здобутий освітній ступінь та кваліфікація, які надані випускнику, а також, який документ про вищу освіту видається випускнику, що закінчив ЗВО. Протокол підписує голова та члени ЕК, які брали участь у засіданні. Тривалість захисту однієї кваліфікаційної роботи становить не більше 30 хвилин.

Процедура захисту передбачає:

– доповідь магістранта за змістом роботи, яка готується заздалегідь: магістрант у стислій формі викладає обґрунтування вибору теми, її актуальність; об'єкт, предмет дослідження; мету, завдання; звертає увагу на те, що вдалося визначити, довести, якими методами цього досягнуто; вказує теоретичне та практичне значення, результати дослідження; зазначає, які труднощі виникали у процесі виконання кваліфікаційної роботи, які положення не знайшли достатнього підтвердження. У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника, рецензента (якщо вони є). Тривалість доповіді магістранта 8-10 хв;

– запитання до автора (під час захисту магістерської роботи голова, екзаменатори та члени ЕК ставлять магістрантові запитання для уточнення окремих аспектів, на які він повинен дати вичерпні відповіді);

– виступ наукового керівника або оголошення його відгуку на роботу;

– виступ рецензента або оголошення змісту його рецензії;

– виступи присутніх;

– вичерпні відповіді на всі зауваження, висловлені під час захисту членами ЕК та присутніми на адресу виконавця кваліфікаційної роботи;

– заключне слово магістранта;

– рішення комісії про оцінку роботи (оцінка обговорюється на закритому засіданні ЕК та оголошується головою ЕК на відкритому засіданні у присутності членів ЕК та усієї групи магістрантів).

4.5. Оцінювання магістерської роботи

За підсумками захисту кваліфікаційної роботи виставляються диференційовані оцінки до залікової книжки магістранта й екзаменаційної відомості.

Результати захисту кваліфікаційної роботи визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» з урахуванням якості виконання всіх структурних частин кваліфікаційної роботи та рівня її захисту.

Оцінка **«відмінно»** ставиться за умови, якщо:

- зміст роботи відповідає вибраній темі;
- науковий апарат дослідження належно оформлений;
- здійснено самостійний аналіз наукової літератури;
- сформульовано аргументовані узагальнення;
- подано висновки;
- виконано експериментальну частину;
- містяться самостійні методичні розробки;
- дотримано всіх вимог щодо оформлення роботи;
- робота відповідає вимогам правописних стандартів до технічного й естетичного оформлення;
- робота успішно пройшла апробацію на науково-практичних конференціях студентів, семінарах тощо;
- робота оцінена рецензентом на «відмінно»;
- захист магістрантом результатів своїх досліджень аргументований;
- магістрантом виявлено вміння вести наукову дискусію.

Оцінка **«добре»** ставиться за наявності:

- незначних недоліків у розв'язанні теоретичних і практичних

завдань роботи та в її технічному оформленні;

- окремих зауважень, висловлених головою, екзаменаторами, членами ЕК щодо кваліфікаційної роботи;
- незначних зауважень до доповіді чи відповідей на запитання під час її захисту.

Оцінка **«задовільно»** ставиться за:

- суттєвих зауважень до практичної та теоретичної частин роботи;
- зауважень до технічного та мовного оформлення роботи;
- поверхневих відповідей магістрантів у процесі захисту.

Оцінка **«незадовільно»** ставиться за умови, якщо робота:

- не відповідає основним вимогам щодо виконання кваліфікаційних робіт;
- свідчить про невміння магістранта самостійно захистити основні положення кваліфікаційного дослідження.

4.6. Апробація результатів кваліфікаційної роботи

Результати кваліфікаційної роботи обов'язково мають бути апробовані. Формами апробації є участь магістранта на наукових, науково-практичних конференціях, симпозіумах, круглих столах, конгресах, засіданнях наукових гуртків, наукових шкіл з доповіддю; публікації результатів роботи (наукова стаття, тези).

Наукова стаття – один з основних видів публікацій. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме питання з теми кваліфікаційної роботи, фіксує науковий пріоритет автора, робить матеріал надбанням фахівців.

Оптимальний обсяг наукової статті – 0,5 авторського аркуша (до 12 сторінок друкованого на комп'ютері тексту через 1,5 інтервали, шрифт 14). Однак, кожне наукове фахове видання може мати свої вимоги до оформлення статей.

Рукопис статті, крім основного тексту, має містити повну назву роботи,

прізвище та ініціали автора (-ів), анотацію (на окремій сторінці), список використаної літератури.

Стаття повинна мати такі структурні елементи:

– *Вступ* – постановка наукової проблеми, її актуальність, зв'язок з найважливішими завданнями науки й економіки України, значення для розвитку певної галузі науки або практичної діяльності (перший абзац або 5-10 рядків). Метою вступу є доведення до читача основних завдань, які ставив перед собою автор статті. Як правило, вступ має включати у себе: визначення наукової гіпотези; докладно пояснювати причини, за якими було почато дослідження; розкривати рівень актуальності даної теми.

– *Аналіз останніх досліджень і публікацій*, в яких започатковано розв'язання даної проблеми та на яке спирається автор; існуючі погляди на проблему; труднощі при розробці даного питання, виділення невирішених питань у межах загальної проблеми, котрим присвячена стаття (0,5-2 сторінки друкованого тексту через півтора інтервали).

– *Формулювання мети статті* (постановка завдання) передбачає виголошення головної ідеї даної публікації, яка суттєво відрізняється від існуючих, доповнює або поглиблює вже відомі підходи; введення до наукового обігу нових фактів, висновків, рекомендацій, закономірностей або уточнення відомих раніше, але недостатньо вивчених.

– *Виклад змісту власного дослідження* – основна частина статті. У ній висвітлюються основні положення й результати наукового дослідження, особисті ідеї, думки, отримані наукові факти, виявлені закономірності, зв'язки, тенденції, програма експерименту, методика отримання та аналіз фактичного матеріалу, особистий внесок автора в досягнення й реалізацію основних висновків тощо (п'ять-вісім сторінок).

– *Висновок*, в якому формулюється основний умовивід автора, зміст висновків і рекомендацій, їхнє значення для теорії й практики, суспільна значущість, коротко накреслюються перспективи подальших досліджень з теми (третина сторінки). Тут необхідно зробити короткий висновок чи

підтвердилась гіпотеза, що була висловлена у передмові, чи ні. У цьому ж розділі робляться альтернативні висновки, у випадку, коли результати дослідження дозволяють розуміти його подвійно.

– *Бібліографічний список цитованої літератури*, в якому вміщені бібліографічні описи тих джерел і літератури, на які є посилання у тексті статті.

– *Анотації* часто додаються до статей українською, російською та англійською мовами.

Жанр наукової статті потребує дотримання певних правил:

– у правому верхньому куті розміщуються прізвище та ініціали автора (ініціали ставлять перед прізвищем); за необхідності вказуються відомості, що доповнюють дані про автора;

– назва статті стисло відбиває її головну ідею, думку (п'ять-сім слів);

– слід уникати стилю наукового звіту чи науково-популярної статті;

– недоцільно ставити риторичні запитання; мають переважати розповідні речення;

– не слід постійно виділяти текст цифрами 1, 2 і т.д., ті чи інші думки, положення; слід починати перелік елементів, позицій з нового рядка, відокремлюючи їх один від одного крапкою з комою;

– у тексті прийнятним є використання різних видів переліку: *спочатку, на початку, спершу, потім, далі, нарешті; по-перше, по-друге, по-третє; на першому етапі, на другому етапі тощо;*

– цитати у статті мають містити точні бібліографічні посилання;

– усі посилання на авторитети подаються на початку статті, основний же її обсяг присвячують викладу власних думок; не слід наводити для підтвердження достовірності своїх висновків і рекомендацій висловлювання інших учених, оскільки це свідчить, що ідея дослідника не нова, була відома раніше і не підлягає сумніву;

– стаття має завершуватися конкретними висновками і рекомендаціями.

Тезами (грец. thesis – положення, твердження) називають послідовно сформульовані основні ідеї, думки та положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці.

Рекомендований обсяг тез наукової доповіді – 2-3 сторінки машинописного тексту через 1,5-2 інтервали. Схематично структура тез наукової доповіді має такий вигляд: теза – обґрунтування- доказ – аргумент – результат – перспективи. Можливий виклад однієї тези.

При підготовці тез наукової доповіді слід дотримуватися таких правил:

- у правому верхньому куті розміщують прізвище автора та його ініціали; при необхідності вказують інші дані, які доповнюють відомості про автора (магістр, аспірант, викладач, місце роботи тощо);
- назва тез доповіді коротко відображає головну ідею, положення (2-5 слів);
- виклад суті доповіді здійснюється за такою послідовністю тез: актуальність проблеми; стан розробки проблеми (перелічуються вчені, які зверталися до розробки цієї проблеми); наявність проблемної ситуації; необхідність у її вивченні, вдосконаленні з огляду на сучасний стан її розробки, втілення; основна ідея, положення, висновки дослідження, якими методами це досягається; основні результати дослідження, їх значення для розвитку теорії та (або) практики.

Посилання на джерела, цитати в тезах доповіді використовуються рідко. Допускається опускати цифровий, фактичний матеріал. Формулювання кожної тези починається з нового рядка. Кожна теза містить самостійну думку, що висловлюється в одному або кількох реченнях. Виклад суті ідеї чи положення здійснюється без наведення конкретних прикладів.

Виступаючи на науковій конференції (з'їзді, симпозіумі), можна посилатися на опубліковані тези доповіді і спинитися на одній із основних (дискусійних) тез.

4.7. Поняття академічної доброчесності

Відповідно до Статті 42 Закону України «Про освіту» Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Закон України «Про освіту» визначає основні види порушень академічної доброчесності та відповідальність учасників освітнього процесу за такі порушення. Зокрема, відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону, порушеннями академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

1. Академічний плагіат:

- плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- відсутність належних посилань за відсутності привласнення авторства;
- помилки цитування.

2. Самоплагіат:

- дуплікація публікацій – публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт як нових наукових робіт;
- дуплікація наукових результатів – публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше;
- подання у звітах із виконання різних наукових проектів тих самих результатів як таких, що отримані при виконанні відповідного проекту;
- повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже

подавалися як звітність із інших дисциплін, без дозволу викладача;

- агрегування чи доповнення даних – суміщення раніше опублікованих і нових даних без їх поділу з відповідними посиланнями на попередню публікацію;

- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

3. Фабрикація:

- наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо;

- посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання не на справжнє джерело;

- приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували.

4. Фальсифікація:

- необґрунтоване корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань (таке, що не базується на повторних чи додаткових дослідженнях, вимірюваннях або розрахунках, виправленні виявлених помилок тощо);

- наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел; зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування;

- наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

5. Обман:

- включення до співавторів наукових публікацій осіб, що не брали кваліфікованої участі в їх підготовці;

- невключення до співавторів наукових публікацій осіб, що брали кваліфіковану участі в їх підготовці;
- подання як результатів власної праці робіт, виконаних на замовлення іншими особами, або робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання;
- здавання або представлення різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;
- написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах;
- використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами;
- несамотійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або не зазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;
- симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів;
- надання відгуків або рецензій на наукові або навчальні роботи без належного проведення їх експертизи.

6. Необ'єктивне оцінювання:

- свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;
- невчасне повідомлення здобувачів освіти про систему оцінювання результатів навчання;
- застосування системи оцінювання, що не відповідає декларованим цілям та завданням теми, дисципліни, практики, освітньої програми тощо;
- відсутність об'єктивних критеріїв оцінювання.

Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента

освітньої програми;

- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2021 року №897 «Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння відповідної кваліфікації» передбачено скасування рішення ЗВО про присудження ступеня вищої освіти (в даному випадку ступеня магістр) у разі виявлення фактів порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності.

З метою запобігання плагіату випускних робіт, підвищення їхньої якості, рівня самостійності та індивідуальності, забезпечення високого рівня їхньої оригінальності магістерська робота повинна пройти перевірку на плагіат за допомогою онлайн-сервісу, який перевіряє текстові документи на наявність запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів користувача. Перевірка робіт на академічний плагіат здійснюється за допомогою Інтернет-сервісів, використання яких регламентується відповідними наказами та угодами Інституту, зокрема, сервісів Unicheck (<https://unicheck.com>), StrikePlagiarism (<http://strikeplagiarism.com>). За результатом перевірки документа на плагіат формується відповідний протокол.

«Показник оригінальності роботи» – якісний показник, виражений у відсотках, який показує співвідношення авторського тексту до загального обсягу роботи, яка перевіряється.

Перевірка кваліфікаційних робіт студентів.

За результатами перевірки текст кваліфікаційної роботи може мати такий рівень оригінальності: «незадовільний», якщо показник оригінальності становить менше 40 % – робота відхиляється без права подальшого розгляду відповідно до Положення про дотримання принципів академічної доброчесності у Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти.

Перед перевіркою на академічний плагіат студент (автор кваліфікаційної роботи) у термін до 25 календарних днів перед засіданням ЕК:

- готує файл кваліфікаційної роботи у форматі, прийнятному для перевірки на плагіат;
- подає готовий файл завершеної кваліфікаційної роботи відповідальному за перевірку на академічний плагіат своєї кафедри – науковому керівнику.

Для перевірки на академічний плагіат відповідальний від кафедри – науковий керівник – в термін до 20 календарних днів перед засіданням ЕК:

- перевіряє кваліфікаційні роботи студентів і готує висновок щодо рівня оригінальності роботи;
- повідомляє студентів про відсоток оригінальності перевірених робіт, а також керівників кваліфікаційних робіт для внесення відповідної інформації у їхні відгуки на роботи;
- у разі виявлення у тексті кваліфікаційної роботи запозичень без посилань або наявності «низького» рівня оригінальності повідомляє студента щодо можливості доопрацювання кваліфікаційної роботи студентом протягом 5 календарних днів (за умови, якщо це дозволяє графік проведення засідання ЕК) і необхідність проведення повторної перевірки на академічний плагіат;
- у разі «незадовільного» рівня оригінальності повідомляє студента про недопущення роботи до захисту;
- надає керівникам кваліфікаційних робіт розширені електронні звіти щодо результатів перевірки, якщо відповідні роботи не мають «допустимий» рівень оригінальності, або виявлені випадки застосування методів обманювання;
- зберігає електронні звіти щодо результатів перевірки, видані Інтернет-сервісом, в електронному архіві кафедри.

РОЗДІЛ 5

МЕТОДИКА ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

5.1. Загальна характеристика методики педагогічного дослідження

Термін «методика» означає сукупність засобів, умов, об'єднаних в систему логікою процесу досягнення потрібного результату. Методика містить стратегію отримання нового педагогічного знання і визначає програму дослідження.

Розробка методики орієнтована на вивчення педагогічних явищ через накопичення фактів, їх висвітлення і пояснення. Варто звернути увагу на відмінності понять «факт» і «науковий факт».

Факт є елементом емпіричного знання, фіксацією тих явищ, котрі спостерігаються у педагогічній реальності.

Науковий факт – це вже теоретичне поняття, одиниця вірогідного знання про педагогічні явища, які неодноразово перевірені та доведені за допомогою засобів наукового дослідження. Поява фактів, які не вкладаються у межі існуючих знань, зумовлює необхідність перегляду існуючих теорій, знань або створення нових. Ця суперечність знаходить своє розв'язання у побудові гіпотези та її підтвердження, що й становить суть розвитку теоретичного знання.

Осягнення педагогічної реальності, можливостей розв'язання певних наукових завдань потребує використання методів дослідження.

Методи дослідження – певні систематизовані комплекси прийомів, процедур, які застосовуються дослідником для досягнення поставленої мети.

Педагогіка використовує теоретичні, емпіричні, математичні методи.

Теоретичні методи – це аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення, класифікація, формалізація, абстрагування, порівняння, моделювання. Вони слугують для інтерпретації, аналізу, узагальнення теоретичних положень та емпіричних даних.

Емпіричні методи слугують для збирання даних отримання та

фіксування наукових фактів. До них належать спостереження, вивчення продуктів діяльності, документів, опитувальні методи (анкетування, бесіда, інтерв'ю), соціометрія, метод незалежних характеристик тощо. Для отримання комплексу результатів слугує метод педагогічного експерименту (констатувальний та формувальний етап).

У педагогічних дослідженнях для отримання інформації доцільно використовувати методи, пов'язані з опитуванням респондентів, а саме: бесіду, інтерв'ю, тестування, спостереження. Респондент (від лат. відповідати) – той, хто відповідає на запитання або той, у кого беруть інтерв'ю (український еквівалент – «опитваний»). Респондентами можуть бути учні, студенти, вчителі, викладачі, батьки, адміністрація закладу освіти.

Математичні методи слугують встановленню кількісних залежностей між явищами. Їхнє застосування для відображення педагогічних явищ можливе за певних умов, а саме: масовий характер явищ, їхня типовість, вимірюваність. До них належать реєстрування, ранжування, шкалування (вимірювання).

Метод реєстрування – виявлення певної якості в явищах певного класу й обрахування кількості за наявності або відсутності її.

Метод ранжування – розміщення зафіксованих показників у певній послідовності (зменшення чи збільшення), визначеття місця у цьому ряді об'єктів (наприклад, за рівнем розвитку певних умінь).

Метод шкалування (вимірювання) – присвоєння балів або інших цифрових показників характеристикам, що досліджуються. Виділяють чотири основні градації вимірювальних шкал:

- шкала найменування (числа та інші позначки в них використовуються символічно; їхня єдина математична характеристика – належить чи не належить досліджуваній об'єкт до певного класу);
- шкала порядку або рангова (встановлюється порядок руху, відношення «більше» та «менше», загальна ієрархія);
- інтервальна шкала (передбачає певні відстані між будь-якими двома

окремими числами на шкалі);

– шкала відношень (окрім відстаней між окремими числами визначається ще й нульова точка (точка підрахунку)).

Для кількісної обробки якісних показників педагогічного експерименту використовуються такі методи: середньоарифметична величина, середньозважена арифметична величина, медіана, мода, дисперсія, факторний аналіз.

Вибір методів дослідження не може бути безпідставним, бо методи завжди є похідними від предмета і мети дослідження, детерміновані його змістом та умовами проведення. У дослідженнях застосовують, як правило, не один окремий метод, а оптимально поєднаний комплекс методів, їхню систему. Тому недостатньо просто назвати номенклатуру методів, які використовуються у дослідженні.

Важливою вимогою до вибору методів є передбачення можливості якісного та кількісного аналізу експериментальних даних, способів їх взаємозв'язків. Доцільно також кожний результат здобувати не одним, а кількома методами, які доповнюють та корегують один одного.

Так підвищується надійність дослідження, стає можливим уникнення небажаних помилок, впливу випадкових неврахованих факторів.

Тому ефективність дослідження потребує обґрунтування вибору методів дослідження, розкриття способів їх взаємозв'язку як певної системи, визначення послідовності застосування процедур, тобто *методики* наукового пошуку.

В методиці описується весь процес проведення експерименту: послідовність вимірів і спостережень, докладність опису кожної процедури.

Отже, методика повинна ґрунтуватися на таких наукових положеннях, які визначають напрям дослідження та способи його реалізації, відповідають об'єктові наукового пошуку, що дає можливість вирізнити ті його сторони й якості, вивчення яких є метою дослідження.

5.2. Сутність педагогічного експерименту

Суть експерименту як методу дослідження полягає у спеціальній організації педагогічної діяльності викладачів і учнів, вихователів і вихованців з метою перевірки й обґрунтування наперед розроблених теоретичних припущень або гіпотез. Якщо гіпотеза знаходить своє підтвердження в педагогічній практиці, дослідник робить відповідні теоретичні узагальнення і висновки

Всі педагогічні явища можна вивчати за допомогою експериментального методу. Необхідно враховувати, що навчання і виховання – це не лише предмет наукового пошуку, це ще й мистецтво, і багато що у ньому не піддається вивченню точними методами. Тому одним із важливих завдань педагогічної науки є встановлення тих закономірностей, які можна відкрити за допомогою науково обґрунтованого і чітко проведеного експерименту.

Проблема глибшого розгляду методики педагогічного експерименту – обґрунтування його мети, завдань, змісту, форм організації, забезпечення «чистоти» і доказовості, способів обробки результатів і вірогідності – потребує окремого спеціального розгляду.

Педагогічний експеримент – науково поставлений дослід у процесі освітньої діяльності, спостереження досліджувального явища у спеціально створених і контрольованих дослідником умовах.

Експеримент відрізняється від інших емпіричних методів дослідження (спостереження, дослідної роботи та ін.) тим, що він дає можливість штучно відділити явище, котре вивчається, від інших; цілеспрямовано змінювати умови педагогічного впливу на тих, із ким проводиться дослідження; повторити окремі педагогічні явища, які вивчаються, приблизно в тих самих умовах.

Кожний експеримент є результатом складної творчої діяльності дослідника і має свою логіку, яка зводиться до двох основних етапів: планування експериментальної роботи та її проведення. Планування

дидактичного експерименту, своєю чергою, має свою логіку, яка передбачає постановку завдань і формування гіпотези, виявлення етапів його проведення, основних характеристик педагогічного процесу на цих етапах, розробку документації (схеми, план, матеріали експериментального навчання для викладача і студентів), розробку критеріїв і показників для вимірювання результатів експерименту.

Для постановки завдань експерименту і формулювання гіпотези необхідно організувати попередній ретельний теоретичний аналіз явища, його історичний огляд, вивчити масову практику, щоб максимально звузити поле експерименту і його завдань (отримання нових наукових фактів, висновків про структуру, зв'язки, закономірності функціонування і розвитку педагогічного процесу, досконалішого за своїми навчальними і розвивальними можливостями порівняно з практикою яка існує).

Основними ознаками педагогічного експерименту, які одночасно становлять і його сутність, є:

- внесення в освітній процес певних змін відповідно з планом і гіпотезою дослідження;
- створення умов, у яких можна найбільш яскраво бачити зв'язки між різними сторонами освітнього процесу;
- облік результатів освітнього процесу і формулювання остаточних висновків.

Сутнісний зміст експерименту полягає у: розкладанні цілісного педагогічного явища на складові елементи; внесенні змін до умов, у яких ці елементи функціонують; відстеженні окремих досліджуваних сторін і явищ; фіксуванні результатів навчально-виховного процесу в умовах експерименту.

Отже, експеримент у загальній системі методів дослідження допомагає встановити наукові факти, пояснити та узагальнити нові дані з позицій більш загальних теорій; будувати на базі одержаних результатів нові гіпотези та теорії.

Експериментальна робота в закладах освіти повинна передбачати

щонайменше:

- чітку фіксацію стартових умов;
- точне та зрозуміле формулювання гіпотез і очікуваних результатів;
- фіксування незалежних змінних, тобто того, що спеціально впроваджується в експериментальну ситуацію;
- фіксування умов експерименту;
- виявлення реальних результатів та їхньої відповідності гіпотезі.

Досягнення високого методичного та наукового рівня дослідно-експериментальної роботи передбачає:

- добір найактуальнішої проблематики;
- конкретне й умотивоване обґрунтування стратегії дослідження, визначення його мети, завдань і предмета;
- спрямованість методики й організації дослідження на розкриття закономірностей педагогічних явищ, пошук шляхів оптимізації освітнього процесу;
- коректну організацію та дотримання послідовності етапів проведення дослідно-експериментальної роботи;
- прогнозування розвитку педагогічних процесів, розробку теорії та практики навчання й виховання, що відповідає запитам сьогодення.

За характером втручання в освітній процес педагогічний експеримент може мати такі етапи: констатувальний, пошуковий, формувальний.

Констатувальний етап педагогічного експерименту полягає, у тому, що дослідник експериментальним шляхом встановлює лише стан педагогічної системи, що вивчається: констатує наявність зв'язків, залежностей між явищами, визначає вихідні дані для подальшого дослідження.

Констатувальний етап проводиться з метою виявлення поточного (загального) стану освітнього процесу або певного педагогічного явища та стану його структурних елементів, які були визначені до експерименту і не змінювались. Можливе й кількаразове його використання в певні моменти

перебігу досліджуваного процесу. Останнє зауваження свідчить, що цей емпіричний процес не є в повному значенні експериментом. Тому його нерідко називають констатувальним або діагностичним зрізом даних про стан досліджуваного педагогічного явища.

Констатувальних зрізів може бути декілька: початковий, проміжний, кінцевий. Враховуючи те, що проміжний і кінцевий зрізи використовуються з метою перевірки результативності експериментальних педагогічних дій, їх визначають як контрольні.

Констатувальний етап педагогічного експерименту, як комплексний метод дослідження, містить низку спеціальних дослідницьких методів: вивчення й аналіз педагогічної документації, передового педагогічного досвіду та незалежних характеристик; анкетування; бесіди; інтерв'ю; тести.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту робляться загальні висновки про стан досліджуваної проблеми на цьому етапі наукового пошуку. Наприклад, на початку визначального експерименту дослідник вивчає документацію ЗВО з теми дослідження.

Під час констатувального етапу педагогічного експерименту проводиться фіксація й аналіз знань про предмет дослідження, натомість формувальний етап педагогічного експерименту вимагає утворення нової моделі діяльності учасників досліджуваного освітнього процесу, яка формується, як правило, на основі гіпотези. Тобто основне завдання формувального етапу педагогічного експерименту – створення нового досвіду на основі того, що є в природних умовах із урахуванням прогностичних концепцій.

Пошуковий етап експерименту – це особливий вид експерименту, під час якого дослідник не знає факторів, що впливають на освітній процес, і проводить його розвідку для одержання первинної інформації. У педагогіці такий експеримент зустрічається доволі рідко.

Формувальний етап експерименту – це основний вид дослідження реальних педагогічних явищ, мета якого полягає в тому, щоб визначити,

завдяки впливу яких активних факторів можна досягти потрібних результатів освітнього процесу.

Підготовка формувального етапу педагогічного експерименту передбачає дотримання такої послідовності дій:

- розробка плану-програми;
- вибір засобів проведення експерименту та вимір його результатів;
- обробка та аналіз експериментальних даних;
- установлення адекватності одержаних висновків педагогічній реальності.

Формувальний етап педагогічного експерименту має на меті довести фактори, завдяки яким можна досліди необхідних результатів освітнього процесу.

Оскільки на освітній процес, що досліджується, впливає багато факторів (наприклад, склад студентів, методи навчання й виховання, умови їх використання), важко уявити як окремо діє кожен із них. Для цього треба змінити один із факторів (той, який вивчається), а інші залишити такими, як були, і зафіксувати ті зміни, котрі виникли у досліджуваному явищі. В умовах експерименту фактор, яким дослідник планомірно маніпулює, називається активним, а ті, що залишилися незмінними – пасивними.

Існує дві структури експериментального дослідження: паралельна та послідовна. Оскільки учасники педагогічних досліджень в освітньому процесі постійно змінюються, з ними не можна проводити експеримент двічі: спочатку без введення активного фактора впливу, а потім із ним. Адже ті самі учні (студенти) в повторному експерименті будуть дещо іншими.

Тому у практиці педагогічних досліджень, як правило, використовується паралельний експеримент: обирають за можливості два однорідні об'єкти (наприклад, два класи чи групи) – експериментальний і контрольний.

Умовою одержання об'єктивних даних є вирівнювання експериментального та контрольного об'єктів за тими факторами, які можуть

впливати на результати дослідження (наприклад, рівень успішності у групі, вік студентів, їхня попередня підготовка, умови проведення освітнього процесу тощо).

В експериментальній групі вводиться в дію активний фактор впливу, а у контрольній групі освітній процес залишається незмінним. Спостерігаються і зіставляються два об'єкти, причому як до початку експерименту, так і після нього. Це дає можливість порівняти вихідні та кінцеві характеристики досліджуваного педагогічного явища і так довести ефективність проведеного експерименту.

Для підвищення об'єктивності результатів дослідження, а також виключення впливу особливостей тієї чи іншої групи проводять *перехресне вивчення*, під час якого послідовно змінюються експериментальні і контрольні групи.

Сутність *перехресного вивчення* полягає в тому, що експериментальна умова вводиться спочатку в роботу однієї групи, у той час як інша працює за звичайною методикою. Після проведення чергового зрізу, коли виявляються переваги експериментальної групи, експериментальна умова вводиться у роботу контрольної групи, а перша (експериментальна) працює за звичайною методикою (стає контрольною). Якщо під кінець експерименту підсумковий зріз покаже значно кращі результати в другій групі й незначне покращення (а часом і зниження) результатів у першій групі, то можна з достатньою підставою говорити про вирішальну роль введеної експериментальної умови.

У окремих випадках, як виняток, проводиться послідовний експеримент, що ґрунтується на вивченні одного й того самого об'єкта двічі: без введення активного фактора впливу і з його введенням. У такому разі необхідно довести, що в першому варіанті експериментальних дій характеристики об'єкта не змінились, тобто дії виявились нерезультативними. А в другому – введення певного експериментального фактора змінило ситуацію, що засвідчило ефективність педагогічного впливу.

За рівнем вимог до ситуації експерименти поділяють на лабораторні,

природні та чисті.

Природний експеримент проводиться у звичних умовах навчання і виховання з їх збереженням, що дає можливість враховувати та багаторазово відтворювати досліджувані явища.

Лабораторний експеримент здійснюється у спеціально створених умовах, що дає можливість більш точно їх враховувати, а також ізолювати досліджувані зв'язки від інших впливів.

Чистий експеримент називають тоді, коли учасники не знають про його проведення.

Рівні педагогічного експерименту.

Нормативно-правовими документами визначено такі рівні педагогічного експерименту: всеукраїнський, регіональний, рівень закладу освіти.

Рівень експериментальної діяльності визначається її змістом та масштабністю змін, що вноситимуться у систему освіти внаслідок успішної апробації цієї діяльності та застосування інновацій.

Експериментальна діяльність *всеукраїнського рівня* стосується перевірки продуктивності й можливості застосування у системі освіти: освітніх, дидактичних систем; державних стандартів освіти, базового компонента змісту дошкільної освіти, інваріантної складової змісту загальної середньої освіти, змісту професійно-технічної освіти, нормативної частини змісту вищої, післядипломної освіти. Рішення про організацію та проведення експерименту приймає Міністерство освіти і науки України.

Експериментальна діяльність *регіонального рівня* може здійснюватись у системі освіти області й має на меті експериментальну перевірку продуктивності та можливості застосування інновацій. Рішення про організацію та проведення експерименту приймає Обласний департамент освіти і науки.

Експериментальна діяльність на рівні *окремого закладу вищої освіти* передбачає експериментальну перевірку продуктивності та можливості

застосування інновацій, розроблених науковими працівниками цього закладу. Рішення про організацію та проведення такого експерименту приймає керівник закладу освіти або органи громадського самоврядування

Науковці виокремлюють такі етапи педагогічного експерименту:

Діагностичний. Це аналіз стану педагогічного процесу щодо ракурсу досліджуваної проблеми, виявлення і формулювання суперечностей, котрі потребують негайного усунення за допомогою нових методик, технологій, структур, нового функціонального механізму, тобто етап виявлення проблеми й обґрунтування її актуальності.

Прогностичний. На цьому стані визначають мету, вибудовують моделі нової технології, формулюють гіпотезу, прогнозують очікувані позитивні результати, а також негативні наслідки, визначають компенсаційні заходи.

Організаційний. Цей етап передбачає складання програми експерименту, забезпечення умов для її реалізації, підготовку матеріальної бази експерименту, розподіл управлінських функцій у дослідно-експериментальній роботі, організацію спеціальної підготовки кадрів, що беруть участь у експериментальній роботі, створення методичного забезпечення їхньої діяльності.

Практичний етап полягає у здійсненні вихідних діагностичних зрізів, що констатують стан досліджуваного явища, реалізації нової технології, методики, системи заходів, відстеженні специфіки досліджуваного процесу, вимірюванні проміжних (поточних) результатів, коригуванні випробовуваної освітньої технології, здійсненні контрольних діагностичних зрізів.

Узагальнювальний етап - оброблення здобутих емпіричних даних, співвіднесення результатів експерименту з поставленими цілями і завданнями, аналіз усіх результатів, корегування гіпотези, моделі нової технології відповідно до кінцевих результатів, оформлення й опис процесу і результатів експерименту.

Упроваджувальний етап полягає у поширенні і впровадженні в роботу різних педагогічних колективів нової освітньої технології або методики як

керованого процесу.

У процесі організації дослідно-експериментальної роботи можна виокремити такі кроки:

1) Визначення проблеми і вибір теми дослідження (ознайомлення з нормативними документами щодо проведення дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського чи регіонального рівня; вивчення педагогічної документації; аналіз педагогічного досвіду з досліджуваної проблеми).

2) Формулювання основних ідей і гіпотези.

3) Розроблення загального плану дослідно-експериментальної роботи (обґрунтування вибору теми; обґрунтування актуальності та новизни дослідження; добір методів дослідження; формулювання мети та завдань дослідження; визначення методів опрацювання результатів; складання переліку досліджуваних питань; складання календарного плану дослідження).

4) Опрацювання літературних джерел із досліджуваної проблеми.

5) Добір методів дослідно-експериментальної роботи.

6) Формулювання теоретичних положень, розробка методики експерименту, створення програми дослідження.

7) Організація дослідно-експериментальної роботи. Збір і накопичення емпіричних даних.

8) Аналіз та узагальнення одержаних результатів.

9) Літературне оформлення роботи (підготовка тексту; редагування стилю викладу, остаточне формулювання назв розділів, параграфів; оформлення списку використаних літературних джерел).

10) Упровадження результатів дослідження у практику (розробка методичних рекомендацій, інструкцій; підготовка статей, лекцій, доповідей).

11) Оцінка ефективності дослідно-експериментальної роботи у практичній діяльності закладу освіти.

Завершується експеримент переходом від емпіричного вивчення до

обробки отриманих даних, логічних узагальнень, аналізу і теоретичної інтерпретації отриманого фактичного матеріалу.

5.3. Методи експериментального дослідження

Метод педагогічних спостережень

Одним із найпоширеніших методів наукового дослідження є спостереження. Важко назвати сферу пізнання, у якій не користувалися б цим методом або так чи інакше не зверталися б до нього як до джерела. Навіть високоабстрактні теорії в кінцевому рахунку виходять із положень, сформульованих не без участі спостереження. Теза про те, що практика є джерело, критерій і мета пізнання, дає підстави говорити про спостереження як про метод, який володіє достоїнством всезагальності, тому що спостереження – процес, внутрішньо притаманний усякій практичній діяльності.

В педагогіці метод спостереження передбачає цілеспрямований, планомірний і систематичний пошук і фіксацію проявів психолого-педагогічних явищ і процесів.

Особливостями спостереження як наукового методу є:

- спрямування до зрозумілої, конкретної мети;
- планомірність і систематичність;
- об'єктивність у сприйманні об'єкта вивчення і його фіксації;
- збереження природного перебігу психолого-педагогічних процесів.

Спостереження може бути:

- цілеспрямованим і випадковим;
- суцільним і вибіркоким;
- безпосереднім і опосередкованим;
- тривалим і короткочасним;
- відкритим і прихованим;
- констатувальним і оцінювальним;
- неконтрольованим і контрольованим (реєстрація спостережуваних

подій за заздалегідь відпрацьованою процедурою);

– польовим (спостереження в природних умовах) і лабораторним (в експериментальній ситуації).

Метод педагогічних спостережень дає можливість одержувати дані, необхідні для подальших теоретичних побудов і їхньої подальшої перевірки на досвіді, забезпечує теоретичне дослідження емпіричною інформацією, перевіряє адекватність та істинність теорії на практиці, дає можливість вивчати об'єкти в їхній цілісності, у природному функціонуванні. Спостереження повинне призвести до формулювання гіпотез, їх уточнення, переходу в теорію, яка пояснює явища. З його допомогою перевіряються також одержані гіпотези, висновки і кінцеві результати всього циклу дослідження.

Спостереження відрізняється від звичайної фіксації явищ систематичністю, цілеспрямованістю, опорою на певну педагогічну концепцію.

До процедури одержання і тлумачення інформації в спостереженні ставляться такі вимоги:

- 1) спостереженню доступні лише зовнішні факти, які мають мовні і рухові прояви;
- 2) характеристики, які реєструються, повинні бути якомога більше описовими і якомога менше пояснювальними;
- 3) для спостереження повинні бути виділені найбільш важливі моменти поведінки;
- 4) спостерігач повинен мати можливість фіксувати поведінку оцінюваної особи тривалий час;
- 5) надійність спостереження підвищується за співпадання показів кількох спостерігачів;
- 6) рольові відношення між спостерігачем і спостережуваним повинні бути усунуті;
- 7) оцінки не повинні піддаватися суб'єктивним вшшвам. Результати,

одержані в процесі спостереження, є емпіричними фактами. Встановлення закономірностей можливе лише за їх старанного аналізу. Цей метод більше, ніж, наприклад, експеримент, потребує доповнення Дослідження того самого об'єкта іншими методами.

Наукове спостереження від побутового відрізняється цілеспрямованістю, послідовністю і фіксацією отриманих результатів. Воно завжди визначається певною пошуковою ідеєю і має чітко визначену мету. Разом із метою уточнюється програма спостереження, що охоплює план роботи, засоби і техніку відбору потрібних даних, критерії їх оцінювання. Адекватність сприймання педагогічних явищ передбачає ведення протоколів спостереження, що можуть бути доповнені аудіо- та відеозаписами.

Отже, дослідник має знати, що він хоче вивчати, яких результатів очікує, як буде реєструвати та аналізувати педагогічні процеси. Така планованість допоможе уникнути елементів випадковості, властивих звичайному психічному акту спостереження.

Недооцінка вихідної теоретичної позиції часом призводить лише до зовнішнього висвітлення педагогічної реальності, до накопичення фактів без їх пояснення, що не сприяє створенню бази для розкриття сутності явищ, які спостерігаються.

Метод анкетування

Анкетування проводять для з'ясування біографічних даних, поглядів, ціннісних орієнтирів, соціальних настанов особистісних рис опитуваних.

Типи анкетного опитування:

- за кількістю охоплення опитуваних: повне (охоплюються великі групи людей) і вибіркоче (опитування певної групи учасників);
- за характером спілкування: особисте (безпосереднє опитування) та заочне (поштою, телефоном);
- за формою здійснення: групове та індивідуальне;
- за формою проведення: усне (за типом інтерв'ю) та письмове (робота з бланковими анкетами);

- за способом вручення анкет: поштове та роздавальне.

Анкета – це набір запитань, кожне з яких логічно пов'язане з головним завданням дослідження. Важливими характеристиками анкет є її композиція (послідовність запитань), мова та стиль формулювання запитань, оформлення, рекомендації щодо заповнення анкети.

Структура анкети складається з трьох частин: вступної, основної, демографічної. Починається вона зі вступної частини, в якій зазначають, хто та з якою метою проводить опитування вміщують інструкції щодо її заповнення, вказують на спосіб повернення заповненої анкети. Вступ повинен налаштувати учасників анкетування на довіру та співробітництво. Основна частина формується із запитань, які дають інформацію про певні факти, події, мотиви, думки, оціночні судження респондентів у галузі досліджуваної проблеми. Демографічна частина містить паспортні характеристики опитуваних: вік, ступінь освіти, кваліфікацію тощо.

За формою анкети бувають:

- відкриті – анкети, в яких інструкція не пропонує варіантів відповіді на запитання;
- закриті – анкети, що мають варіанти відповідей, із яких потрібно вибрати один;
- напіввідкриті – передбачають можливість не тільки скористатися одним із наведених варіантів відповідей, але й запропонувати свій;
- полярні – анкети, що виявляють стандартизований набір особистісних рис, ступінь виразності яких може бути оцінений за бальною шкалою.

За змістом запитань анкети поділяють на:

- непрямі, коли об'єкт зацікавлення дослідника не вказується прямо в змісті запитань;
- прямі, коли об'єкт зацікавлення дослідника наявний у змісті самих запитань.

Вірогідність даних анкетного опитування перевіряють повторним

анкетуванням за тією самою процедурою тих самих осіб (визначається постійність інформації), а також контролем даних анкетного опитування за допомогою інших методів.

Перевага анкетування полягає у тому, що воно є порівняно економічним методом збору даних і дає можливість аналізувати й обробляти їх за допомогою математичної статистики; забезпечує індивідуальний підхід до кожного з опитуваних, що створює атмосферу довіри; є джерелом отримання додаткової інформації. Разом із тим зазначимо, що під час проведення анкетування складно проконтролювати вірогідність відповідей, важко порівнювати результати.

Метод вивчення та узагальнення досвіду.

Перспективний педагогічний досвід – творче, активне засвоєння і реалізація вчителем у практичній діяльності засобів і принципів педагогіки з урахуванням конкретних умов, особливостей студентів, студентського колективу й особистості педагога. Передусім він спрямований на розв'язання актуальних проблем навчально-виховного процесу ЗВО, зокрема на сучасному етапі – використання комп'ютерної техніки у навчальному процесі, формування правової культури студента, виховання заповзятливості молоді людини та ін. Для перспективного педагогічного досвіду характерною є новизна, яка виокремлює його з маси позитивної діяльності педагогів. Досвід можна вважати перспективним лише за умови, якщо він забезпечує високі результати навчально-виховної діяльності викладача, які мають бути не випадковими, а наслідком застосування продуманої системи навчання й виховання. Важливим його показником є стабільність. Це означає, що результативність навчання і виховання мають бути перевірені часом. Перспективність педагогічного досвіду передбачає, що він «працює» й у практичній діяльності інших педагогів, його можна поширювати і втілювати у життя.

Педагогічний досвід – це практична педагогічна діяльність і результат цієї діяльності, що виражається в особистісних характеристиках виховання.

Групуючи педагогічний досвід за певними ознаками, можна виділити такі його різновиди:

- *за якістю*: передовий, позитивний, ефективний, неефективний, раціональний, нераціональний, негативний (застарілий, помилковий);
- *за обсягами застосування*: одиничний, типовий, індивідуальний, груповий, колективний, масовий;
- *за новизною*: новаторський, творчий, репродуктивний.

Одним із найскладніших завдань дослідника завжди був і залишається пошук оптимальних зразків роботи викладачів-практиків. На цьому етапі наукової роботи, передовсім, важливо визначити джерела надійної інформації про передовий досвід. На наступному етапі здійснюється відбір об'єктів вивчення, оформлюється певний вид правових стосунків дослідника з авторами досвіду, розробляється програма, за якою діє дослідник.

Метод порівняння

Це метод зіставлення досліджуваних предметів і встановлення їх подібності або відмінності. На рівні чуттєвого пізнання педагогічної реальності порівняння фіксує зовнішню подібність або відмінність, на рівні раціонального – подібність або відмінність внутрішніх зв'язків, що сприяє виявленню закономірностей, розкриттю сутності матеріалу, що вивчається.

Щоб досягнути достовірних результатів, у процесі порівняння необхідно зіставляти однорідні об'єкти і поняття, порівнювати предмети за суттєвими ознаками.

Під час порівняння дослідник повинен насамперед визначити основу порівняння – критерій. Наприклад, під час порівняння результатів навчальної роботи однієї групи як критерій можна використати застосування кількості правильних відповідей у контрольних роботах, результати тестів. Для того, щоб порівняти між собою певні явища, досліднику необхідно виділити у них відомі ознаки і встановити, як вони представлені у об'єктах, що порівнюються. Чим точніше оцінені ознаки, тим ґрунтовніше порівняння явищ.

У педагогічних дослідженнях застосовують переважно три види порівнянь:

– *порівняння педагогічних явищ за однією ознакою* (порівняння результатів навчальної роботи в контрольній та експериментальній групах після експериментального навчання);

– *порівняння однорідних педагогічних явищ за декількома ознаками* (порівняння знань і умінь студентів контрольних і експериментальних груп за швидкістю засвоєння знань, міцністю засвоєння знань, умінням творчо використовувати знання);

– *порівняння різних етапів розвитку одного педагогічного явища* (порівняння якості навичок студентів на різних етапах виконання вправ, порівняння професійних знань і умінь студентів у різні роки навчання).

Методи експертних оцінок

Метод експертних оцінок використовуються для отримання змінних емпіричних даних. З його допомогою досліджують педагогічні проблеми, які не піддаються формалізації. Цей метод поєднує опосередковане спостереження і опитування із залученням для оцінювання явищ компетентних фахівців. Для цього проводиться опитування спеціально вибраної групи експертів (5-7 осіб) із метою вивчення значень певних змінних величин, потрібних для оцінки досліджуваного питання. Експертів обирають за ознакою їхнього формального професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи та інше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Бахрушин В., Ніколаєв Є. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / [укладачі] В. Бахрушин В., Є. Ніколаєв. Київ: SAIP, 2020. 41 с.
3. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Волощук І. С. Педагогічне дослідження: навч. посіб. / І. С. Волощук. Київ: Інформ. Системи, 2009. 390 с.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ: АПН України, 2005. 245 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» (2014) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/155618/print1382948206521198>.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20>
8. Закон України «Про освіту» (2017). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
9. Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: навч. посіб. / С.В Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
10. Корнєщук В.В. Методичні рекомендації до написання випускної кваліфікаційної роботи магістра. 3-тє вид. Одеса: ОНПУ, 2020. 34 с.
11. Методичні рекомендації до атестації здобувачів освітнього ступеня

- магістра (у формі захисту кваліфікаційної роботи): для студ. галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність: 014 «Середня освіта (Природничі науки)». Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Природничі науки)» другого (магістерського) рівня вищої освіти / Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка; [укладачі: Подопрігора Н.В., Плющ В.М., Садовий М.І., Трифонова О.М.]. Кропивницький: РВВ ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2020. 46 с.
- 12.Методичні рекомендації до написання і оформлення магістерських робіт / автор-упор. Н. М. Дем'яненко, І. М. Кравченко. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2019. 113 с.
- 13.Методичні вказівки до написання кваліфікаційної роботи магістерського рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, ОПП «Педагогіка вищої школи» / Уклад.: Е. А. Панасенко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2021. 61 с.
- 14.Методологія та методика наукового дослідження: підручник / В. О. Вихрущ, Ю. М. Козловський. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 336 с.
- 15.Навчально-методичні рекомендації до виконання магістерських робіт для здобувачів вищої освіти за ОПП 014.11 «Середня освіта: фізична культура)», галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка другого (магістерського) рівня вищої освіти. Ізмаїл: Ізмаїльський державний гуманітарний університет, 2021. 40 с.
- 16.Посилкіна О. В. Методологія наукових досліджень та інноваційний розвиток: навч. посіб. / О. В. Посилкіна, О. В. Літвінова, Ю.С. Братішко Х. : НФаУ, 2020. 220 с.

- 17.Сущенцева Л.Л. Методика підготовки кваліфікаційної роботи магістра: навчально-методичниц посібник / Л. Л. Сущенцева, Ю. М. Козловський, І. С. Колодій. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 88 с.Вихрущ В. О.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

1. Адаптація здобувачів вищої освіти першого року навчання до освітнього середовища ЗВО.
2. Використання інтерактивних методів навчання – критерій сучасного заняття в ЗВО.
3. Дистанційні технології навчання у вищій школі.
4. Забезпечення якості професійно-педагогічної підготовки викладача.
5. Ідея єдності навчання, науки та інноваційних технологій у модернізації вищої школи України.
6. Індивідуальний стиль професійної діяльності викладача вищої школи.
7. Інноваційні технології навчання у ЗВО.
8. Інноваційні форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти.
9. Національно-патріотичне виховання студентів у закладах вищої освіти України.
10. Оптимізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти через використання проектної технології.
11. Організація і планування діяльності викладача.
12. Організація науково-дослідницької роботи здобувачів вищої освіти.
13. Освітні інновації у закладах вищої освіти.
14. Педагогічна майстерність викладача ЗВО та шляхи її формування.
15. Педагогічна освіта в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.
16. Педагогічний артистизм як важлива умова професійної самореалізації викладача вищої школи.
17. Підготовка здобувачів вищої освіти до впровадження інноваційних технологій у їхню професійну діяльність.
18. Підготовка здобувачів вищої освіти до організації проектної діяльності.
19. Поєднання традиційних та інноваційних методів навчання в сучасній вищій школі.
20. Проблема інтенсифікації освітнього процесу у ЗВО.

21. Проблемне навчання як засіб удосконалення освітнього процесу у вищій школі.
22. Проєктування цифрових програмно-методичних комплексів для ЗВО.
23. Професійні комунікативні якості викладача вищої школи.
24. Психолого-педагогічні та організаційні умови соціального партнерства у вищій освіті.
25. Розвиток інтелектуальної культури здобувачів вищої освіти.
26. Розвиток критичного мислення у здобувачів вищої освіти.
27. Розвиток педагогічної майстерності здобувачів вищої освіти.
28. Розвиток творчого потенціалу особистості здобувача вищої освіти в процесі навчальної діяльності.
29. Саморозвиток здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання.
30. Система планування й організації освітнього процесу у ЗВО.
31. Складники професійної компетентності викладача вищої школи.
32. Становлення вищої педагогічної освіти в Україні.
33. Сутність і зміст гуманітарної педагогічної парадигми в Україні.
34. Сучасні освітні технології роботи з обдарованими здобувачами вищої освіти.
35. Сучасні тенденції розвитку вищої педагогічної освіти в країнах ЄС.
36. Сучасні технології навчання та виховання у ЗВО України.
37. Творчий розвиток особистості студента в умовах позааудиторної діяльності.
38. Тенденції розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні.
39. Теорія і практика організації самостійної роботи студентів ЗВО.
40. Технологія організації і проведення лабораторних занять у ЗВО.
41. Технологія полікультурного виховання здобувачів вищої освіти у ЗВО.
42. Тренінгові технології у підготовці майбутнього викладача.
43. Формування інформаційної культури майбутніх викладачів.
44. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі фахової підготовки у ЗВО.
45. Формування моральної культури у здобувачів вищої освіти.
46. Формування позитивного іміджу майбутнього викладача ЗВО.
47. Формування професійної мотивації майбутніх викладачів ЗВО.
48. Шляхи інтеграції вищої освіти України у світовий освітній простір.

Приклад оформлення титульної сторінки та сторінки завдань

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
 NATIONAL ACADEMY OF PEDAGOGICAL SCIENCES OF UKRAINE
 ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
 SIHE «UNIVERSITY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT»
 БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
 BILA TSEKVA INSTITUTE OF CONTINUOUS PROFESSIONAL
 EDUCATION

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту
 Department of Pedagogy, Psychology and Management

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему Професійна підготовка фахівців з фізики в системі вищої освіти
Республіки Польщі

THESIS FOR THE MASTER'S DEGREE

Professional training of masters in Physics in the higher education system of the
Republic of Poland

Виконав: студент 2 курсу магістратури, групи ПВШ-20-11-зМ
 спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
 освітньої програми Педагогіка вищої школи
О. В. Чернега

Керівник доц. каф. ПШтаМ, доц., к.п.н. В.О. Шишкін
 Рецензент доц. каф. ПМОіЛ, к.п.п.н. О.А. Онищенко

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

Кафедра педагогіки, психології та менеджменту
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма Педагогіка вищої школи

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Грозний І. С.
«___» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Чернезі Олександрю Васильовичу

1. Тема роботи Професійна підготовка фахівців з фізики в системі вищої освіти Республіки Польщі
керівник роботи Шишкін Віктор Олександрович, к.п.н., доцент
затверджені наказом БІНПО від «___» _____ 20__ року № ___
2. Строк подання студентом роботи «___» _____ 20__ р.
3. Вихідні дані до роботи закони, постанови, нормативно-правові акти щодо професійної підготовки фахівців з фізики в Республіці Польща, наукові праці, публікації в актуальних періодичних виданнях та веб ресурсах, монографії вітчизняних та зарубіжних вчених з досліджуваних питань, власні спостереження.
4. Перелік питань, які потрібно розробити:

Кваліфікаційна робота магістра складається з основної частини і додаткової. Основна частина містить такі структурні елементи: вступ, сутність (3 розділи – теоретичний, методичний, експериментальний), загальні висновки, список використаних джерел, додатки. 1 Розділ – Теоретичні засади розвитку професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі – складається з 3 підрозділів: 1.1. Сутність та зміст ключових понять дослідження; 1.2. Історико-педагогічний аналіз становлення системи професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі; 1.3. Основні тенденції організації професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі; 2 Розділ – Організаційно-педагогічні засади професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі – складається з 3 підрозділів: 2.1. Структура і зміст професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі; 2.2. Форми, методи та засоби професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі; 2.3. Сучасні технології навчання в процесі професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі; 3 Розділ – Перспективи використання польського досвіду у професійній підготовці магістрів з фізики в Україні – складається з 2 підрозділів: 3.1. Порівняльний аналіз професійної підготовки магістрів з фізики у Республіці Польщі та Україні; 3.2. Можливості використання позитивного польського

досвіду професійної підготовки магістрів з фізики в системі вищої освіти України. Результати експериментального педагогічного дослідження.

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Шишкін В.О. доцент кафедри ППта М	15.11.2021 р.	15.11.2021 р.
2	Шишкін В.О. доцент кафедри ППтаМ	16.12.2022 р.	16.12.2022 р.
3	Шишкін В.О. доцент кафедри ППтаМ	16. 01.2022 р.	16. 01.2022 р.

6. Дата видачі завдання 15 .11. 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з №	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	листопад	Виконано
2	Вивчення літературних джерел	листопад	Виконано
3	Збирання матеріалу на підприємстві	листопад	Виконано
4	Обробка матеріалу	листопад	Виконано
5	Виконання розділу 1	грудень	Виконано
6	Виконання розділу 2	грудень	Виконано
7	Виконання розділу 3	січень	Виконано
8	Формулювання висновків	січень	Виконано
9	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	лютий	Виконано
10	Подання роботи на кафедру	березень	Виконано

Студент _____ О. В. Чернега
(підпис)

Керівник роботи _____ В. О. Шишкін
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Додаток Д

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра педагогіки, психології та менеджменту

В І Д Г У К

Керівника на кваліфікаційну роботу магістра _____

(прізвище, ім`я та по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи магістра _____

Загальна характеристика кваліфікаційної роботи магістра _____

Висновки, оцінка кваліфікаційної роботи магістра та пропозиції _____

Керівник кваліфікаційної роботи магістра _____

*посада, кафедра**прізвище, підпис, дата*

Приклад оформлення реферату

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 136 с., 8 рис., 33 табл., 5 додатків, 57 джерел.

Об'єктом дослідження є система управління якістю продукції виробничо-торговельного підприємства ТОВ «АВМ».

Метою роботи є аналіз існуючої системи управління якістю продукції у ТОВ «АВМ» та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення.

Методи дослідження – описовий, порівняльний, аналітичний, табличний, графічний, балансовий, метод статистичного аналізу, групування та узагальнення даних, експертних оцінок.

Актуальність теми даної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що на сучасному етапі розвитку економіки України, важливою умовою успішного функціонування підприємства є випуск високоякісної продукції, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках збуту.

Під час виконання роботи було розглянуто теоретичні засади управління якістю на підприємстві. На основі теоретичного матеріалу було проаналізовано систему забезпечення якості в ТОВ «АВМ» та запропоновано шляхи вдосконалення системи забезпечення якості продукції на досліджуваному підприємстві.

Отримані в кваліфікаційній роботі спеціаліста результати можуть бути використані керівництвом ТОВ «АВМ» в практичній діяльності і сприятимуть удосконаленню діяльності вітчизняних підприємств.

Ключові слова: управління якістю, система якості, інформаційна система, сертифікація, конкуренція, ефективність

ABSTRACT

Thesis for the Master's Degree: 136 pp., 8 fig., 33 tab., 5 appendices, 57 sources.

The object of the research is the activity of production and trading company «AVM», LLC.

The purpose is to analyses of the existing quality control system in «AVM», LLC and development of recommendations for improving this system.

The research methods: descriptive, comparative, analytical, tabular, graphical, balance, a method of statistical analysis, grouping and summarizing data, expert estimates.

Background of this thesis is that in the current stage of development of Ukraine, an important condition for the successful operation of the business is the production of high-quality products, thereby increasing its competitiveness in domestic and foreign markets.

During the execution of the thesis we were considered the theoretical foundations of quality management in the enterprise. Based on the theoretical material was analyzed by activities of «AVM», LLC and suggested ways of improvement of product quality assurance of this company.

The specifics character of the paper consists in the fact that the results may be used in practice of management of production and trading company «AVM», LLC and improve the activities of the domestic enterprises.

Key words: quality management, quality systems, information systems, certification, competition, efficiency

Приклад оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИКИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ.....	12
1. 1. Сутність та зміст ключових понять дослідження.....	12
1. 2. Історико-педагогічний аналіз становлення системи професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі.....	22
1. 3. Основні тенденції організації професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі.....	32
Висновки до першого розділу.....	44
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИКИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ.....	47
2. 1. Структура і зміст професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі.....	58
2. 2. Форми, методи та засоби професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі.....	70
2. 3. Сучасні технології навчання в процесі професійної підготовки магістрів з фізики у системі вищої освіти Республіки Польщі.....	80
Висновки до другого розділу.....	88
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З ФІЗИКИ В	

УКРАЇНІ.....	90
3. 1. Порівняльний аналіз професійної підготовки магістрів з фізики у Республіці Польщі та Україні.....	90
3. 2. Можливості використання позитивного польського досвіду професійної підготовки магістрів з фізики в системі вищої освіти України. Результати експериментального педагогічного дослідження...	99
Висновки до третього розділу.....	111
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	113
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	116
ДОДАТКИ.....	123

Приклад оформлення переліку умовних позначень**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ**

ECTS (ЄКТС) (European Credit Transfer and Accumulation System) – (Європейська кредитно-трансферна система);

EQAF (European quality assurance forum) – Європейський форум з оцінки якості;

ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education) – Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти;

ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) – Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості вищої освіти в європейському просторі вищої освіти;

EUA (European University Association) – Європейська Асоціація Університетів;

ISO (ICO) (International Organization for Standardization) – Міжнародна організація зі стандартизації;

KEN (Komisja Edukacji Narodowej) – Національна освітня комісія;

PDCA («Plan – Do – Check – Act») – цикл організаційного управління (цикл Демінга-Шухарта – Плануй – Виконуй – Перевірйй – Дій);

TQM (Total Quality Management) – загальне управління якістю;

ЄПВО – Європейський простір вищої освіти;

ЗВО – заклад вищої освіти;

ПК – персональний комп'ютер;

ПКА – Польська Комісія Акредитаційна;

СУЯ – система управління якістю.

Приклад оформлення списку використаних джерел

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булеєв І. П., Синельник В. В. Методичні підходи до стратегічного планування управління персоналом. Прометей: регіон. Зб. наук. праць з економіки. Донецьк: ДЕГІ; ІЕПД НАН України. 2006. Вип. 3 (21). С. 177-180.
2. Виноградський М. Д., Беляєва С. В., Шкапова О. М. Управління персоналом: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 504 с.
3. Гавкалова Н. Л. Теоретичні засади ефективного менеджменту персоналу. Україна: аспекти праці. 2005. №3. С. 31-40.
4. Гавкалова Н. Л., Маркова Н. С. Менеджмент персонала: Учебное пособие. 2-е изд., исправ. и доп. Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. 304 с.
5. Грیشнова О. А., Міщук Г. Ю. Соціальні інновації у трудовій сфері: сутність, види, особливості реалізації в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2013. № 2. С. 167-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2013_2_18. (дата звернення: 18.12.2018).
6. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua> (дата звернення 01.09.2019).
7. Кислицина О. В. Регулювання міжнародної економічної міграції в умовах глобалізації. Демографія та соціальна економіка. 2010. № 4. С. 248-252.
8. Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Вид. 2-е перероб. і доп. К.: Кондор, 2006. 308 с.
9. Терон І. В. Соціальні інновації у процесах модернізації соціально-трудових відносин. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кіровоград: КНТУ, 2011. Вип. 20, ч. 2. С. 57-66.

10. A. Bourguignon, V. Malleretand (2001) Balanced scorecard versus French tableau de bord: beyond dispute, a cultural and ideological perspective. URL: <http://atpiware.ca/images/pdf/cahier.pdf> (дата звернення:11.10.2018).

11. Boudreau, J. and Ramstad, P. (2009) HR's evolution. HR Monthly, April, p. 34.

12. Patrickson, M. and Hartmann, L. (2001) HRM in Australia – Prospects for the Twenty-First Century. International Journal of Manpower, 22(3), pp. 198–204.

13. Surak, K. (2018). “Migration Industries and the State”, International Migration Review, 52(2), pp. 487–523. Available at: <http://dx.doi.org/10.1177/0197918318781829>.

14. Unceta, A., J. Castro Spila, and J. Garcia - Fronti. 2016. “Social Innovation Indicators.” Innovation: The European Journal of Social Science Research, 29 (2): pp. 1–15.

**Умови проходження попереднього захисту кваліфікаційних робіт у
Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»**

1. Попередній захист дипломних робіт відбувається в БІНПО та проводиться комісією з передзахисту. Рішенням комісії з передзахисту кваліфікаційних робіт здобувач освіти допускається або не допускається до захисту.

2. Результати попереднього захисту оформлюються у вигляді витягу з засідання кафедри, де зазначається рівень готовності роботи та рішення про допуск (не допуск) до захисту перед Екзаменаційною комісією.

3. Рішення про не допуск до захисту кваліфікаційної роботи роботи приймається у разі готовності роботи не менше ніж 80% та/або відсутності відгуку наукового керівника та/або негативного результату перевірки на плагіат.

4. Графік проведення попереднього захисту затверджується директором інституту та доводиться до відома випускників.

5. Кваліфікаційна робота має бути у друкованому вигляді, не переплетена у жорстку палітурку, мати відгук наукового керівника та випускник повинен бути готовим коротко доповісти основний зміст роботи.

6. Здобувач освіти за тиждень до попереднього захисту повинен подати електронну версію дипломної роботи (диск) на випускову кафедру для перевірки на плагіат. Перевірка роботи на плагіат вважається успішною в разі, якщо рівень оригінальності тексту роботи складає 60% і вище.

7. Рішення про допуск кваліфікаційної роботи до захисту в ЕК після доопрацювання приймають спільно науковий керівник та Голова комісії з передзахисту.